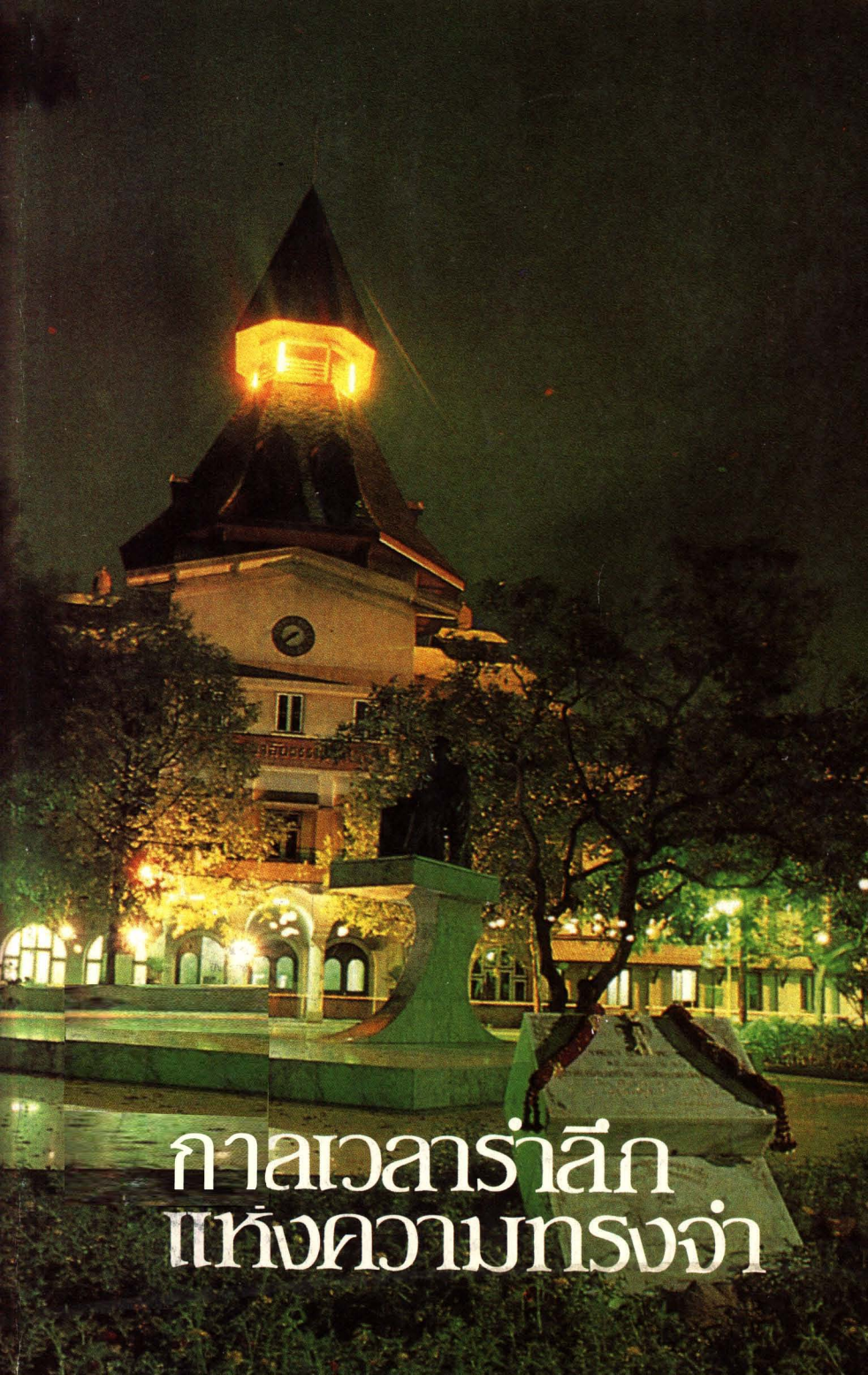

กาลเวลารำลึก แห่งความทรงจำ

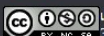
อนุสรณ์
ในการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน
อัฐิ นายปรีดี พนมยงค์

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำภาพไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ชาตะ 11 พ.ค. 2443

มรณะ 2 พ.ค. 2526

วันที่ 2 พฤษภาคม 2526
ณ บ้านชานกรุงปารีส

ภรรยาและบุตรธิดา หน้าทึบศพ ซึ่งตั้งอยู่ ณ บ้านชานกรุงปารีส

ภรรยา บุตร ธิดา และหลาน หน้าทีบศพ
ซึ่งตั้งอยู่ ณ บ้านชานกรุงปารีส

เคลื่อนศพจากบ้าน
ชานกรุงปารีส

พระราชนันทมุนี (ท่านปัญญนันท์ภิกขุ) กล่าวคำไว้อาลัย
ก่อนพิธีปลงศพ
ณ สุสาน Père La Chaise

พระราชนันทมุนี(ท่านปัญญนันท์ภิกขุ)
เป็นประธานจุดเพลิง

พระภิกษุไทยที่ไปร่วมประชุมเพลิง

Monsieur P. Millet
Ambassadeur de France
กล่าวคำไว้อาลัย

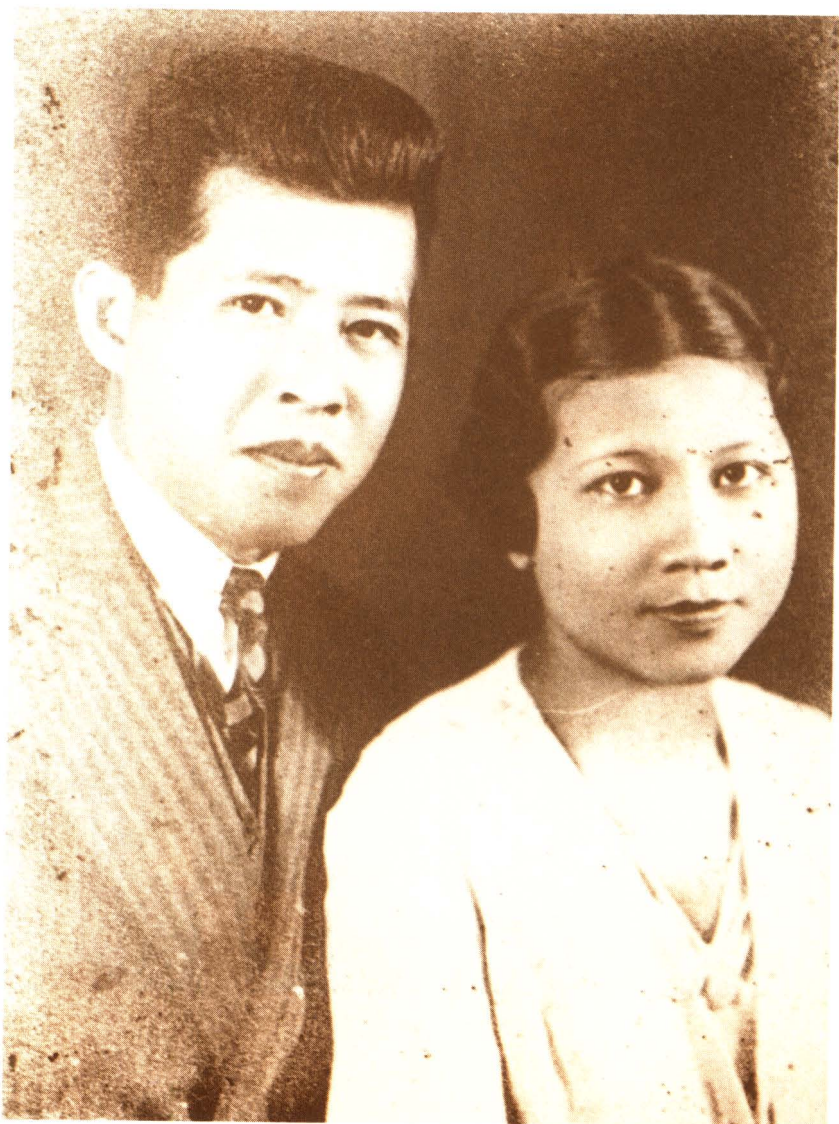
เชิญอัฐิกลับขานกงปาสีล

อัฐิประดิษฐาน ณ บ้านخانกงุงป่าฮีส

สมรสวันที่ 16 พฤศจิกายน 2471

กรุงปารีส

2476

ครอบครัว

2481

กรุงเทพฯ

2486

กฤษฎีกา
2497

นครกวางใจ

2503

อายุครบ 60 ปี ของปรีดี พนมยงค์

นคธกวางโจว

2501

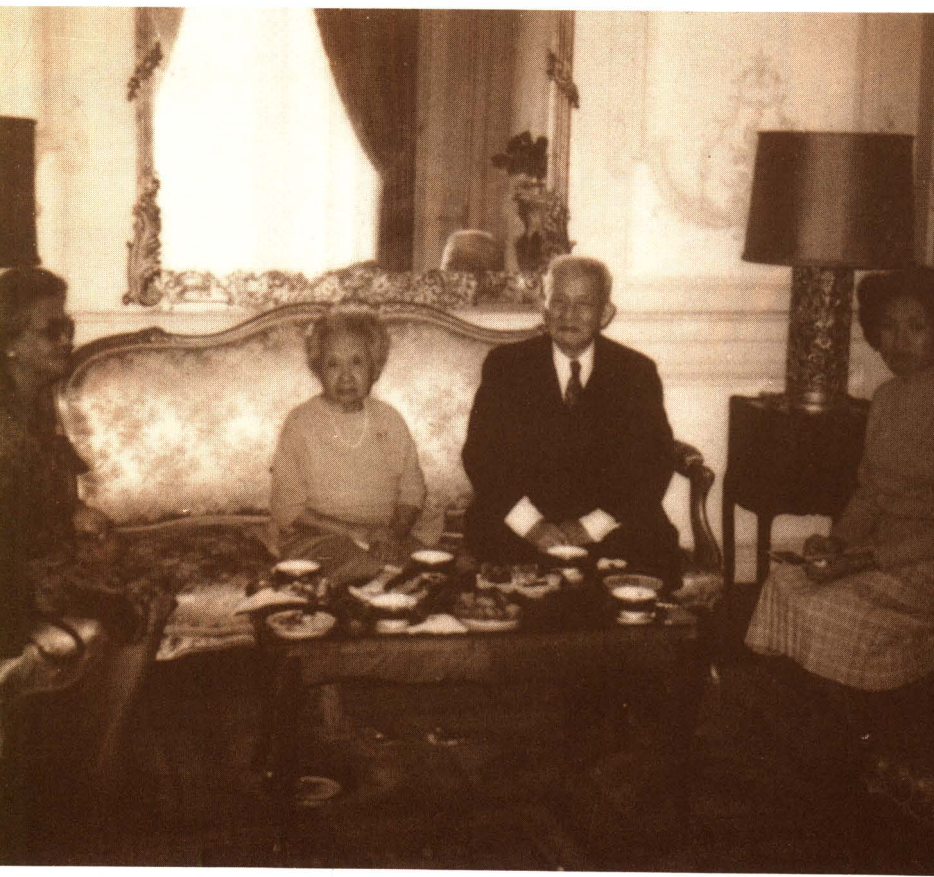

กรุงปารีส
2523
เมื่อมีอายุครบ 80 ปีบริบูรณ์

กรุงปารีส

2519

ถ่ายภาพ ม.จ.หญิงพูนพิศมัย ดิศกุล ณ กรุงปารีส

ถ่ายภาพลอร์ดหลุยเมานต์แบตตัน ที่ประเทศอังกฤษ 2513

(SMITHSONIAN)

นายปรีดี พนมยงค์เป็นคนไทยคนแรกที่ได้จับเกียรติดจาก
สถาบันสมิธโซเนียนแห่งสหรัฐอเมริกา
ให้ชื่อนกที่พบ ณ ดอยอ่างขางหรือดอยอินทนนท์
เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ค.ศ. 1928 ในฐานะผู้นำขบวนกาสิโนไทย
เป็นภาษาละตินว่า "CHLOROPSIS AURIFRONS PRIDII"

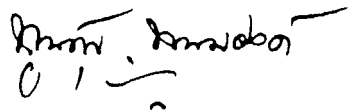
คำปรารภ

ในการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานอัฐินายปรีดี พนมยงค์ สามิข้าพเจ้าครั้งนี้ เห็นสมควรพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นบรรณาการแก่ญาติมิตรและศิษย์ที่มาร่วมงาน จึงได้นำคำปราศรัย คำขวัญ จดหมายและโทรเลขที่นายปรีดี พนมยงค์ได้เขียนไว้ในหลายโอกาสเท่าที่รวบรวมได้มาตีพิมพ์ ซึ่งลงท่านอาจจะสนใจ

ตลอดเวลากว่า 54 ปีที่ข้าพเจ้าได้ร่วมชีวิตกับนายปรีดี พนมยงค์นั้น เราได้อยู่ด้วยความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกัน แม้ว่าเหตุการณ์บ้านเมืองทำให้เราต้องแยกกันอยู่บางขณะ แต่ในที่สุดเราก็ได้มาอยู่ร่วมกันในบ้านปลายของชีวิตจนเธอได้จากไปตามกฎหมายธรรมชาติ เธอเป็นคู่ชีวิตและมิตรที่ซื่อสัตย์ไม่ว่าเราจะอยู่ใกล้หรือไกลกัน เธอเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้โดยไม่หยุดยั้งเป็นตัวอย่างในความเป็นอยู่แบบสมณะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ บำเพ็ญชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความเสียสละและมีความกตัญญูต่อผู้มีคุณ ถึงคราวมีเคราะห์กรรมก็ไม่หวั่นไหว ได้อาศัยหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง โดยยึดถือพุทธภาษิต “ธมโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี” คือ “ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม”

แม้อายุของเธอล่วงเข้าปัจฉิมวัย สมควรจะได้พักผ่อนเยี่ยงผู้สูงอายุ
ทั่วไป แต่เนื่องจากเธอเป็นคนขยัน ไม่ยอมปล่อยให้เวลาและความรู้ที่ได้เล่าเรียน
มารวมทั้งประสบการณ์ที่ผ่านพบสูญเสียไปโดยไร้ประโยชน์ เธอจึงใช้เวลา
ส่วนใหญ่ไปในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทุกแขนง ติดตามเหตุการณ์ของโลก
อยู่เป็นประจำจบจนวาระสุดท้ายของชีวิต ข้อเขียนของเธอมีกมากมายหลายประเภท
ซึ่งได้นำไปพิมพ์เผยแพร่แล้วบางส่วน เธอเน้นหนักในการอบรมข้าพเจ้าและลูก ๆ
ให้ยึดหลักสังคมที่เป็นธรรม คือสังคมที่ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบเบียดเบียน
ซึ่งกันและกัน และในการศึกษาหาความรู้ทั่วไปต้องทำตนให้ปราศจากอุปาทานและ
กิเลสจึงจะสามารถรับเอาสิ่งที่เป็นสัจจะตามภาววิสัยและรูปธรรมที่ประจักษ์ได้

นับตั้งแต่นายปรีดี พนมยงค์สิ้นชีวิตลง ได้มีท่านที่เคารพและญาติมิตร
มีเมตตาส่งโทรเลข จดหมายแสดงความเสียใจไปยังข้าพเจ้ามากมายซึ่งข้าพเจ้า
ไม่สามารถตอบขอบคุณเป็นรายบุคคลได้ จึงขอถือโอกาสขอพระคุณท่านทั้งหลาย
ที่นี่ และโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งนอกจากได้จัดงานบำเพ็ญกุศล
ทักษิณานุประทาน งานรำลึกแล้ว ยังได้ร่วมกับศิษย์เก่าคณะพาณิชยศาสตร์และ
การบัญชี รุ่น C และ D บริจาคเงินจัดสร้างอนุสาวรีย์ในบริเวณมหาวิทยาลัย
รวมทั้งบรรดาคณาจารย์ ข้าราชการ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยได้ช่วยปรับปรุง
บริเวณสถานที่นี้ด้วย เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ประศาสน์การ
ทั้งนี้ข้าพเจ้าและครอบครัวนายปรีดี พนมยงค์ สำนึกในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง
และขอจารึกพระคุณนี้ไว้ชั่ววันจิวันตร.

๒ พ.ค. ๒๕

คำอุทิศ

ในหนังสือ

“ชีวิตผันผวนและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราษฎรจีน”

แด่

“พูนสุข ภรรยาข้าพเจ้า ซึ่งเป็นมิตรที่ประเสริฐ โดยอยู่เคียงข้าง
ข้าพเจ้าตลอดเวลาแม้ในยามประสบเคราะห์กรรม

และแด่

มิตรที่ซื่อสัตย์ของข้าพเจ้าทุกท่าน”

ปรีดี พนมยงค์

คนดีศรีอยุธยา

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุตรนายเสียง กับ นางลูกจันทน์ พนมยงค์ เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2443 (ค.ศ. 1900) ณ บ้านหน้าวัด พนมยงค์ ตำบลท่าว่าวสุกรี อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายปรีดีฯ ได้เริ่มศึกษาหนังสือไทยที่บ้านครูแสง ตำบลท่าว่าวสุกรี แล้วย้ายไปศึกษาต่อบ้านหลวงปราณีฯ (เปี่ยม) อำเภอท่าเรือ เมื่ออ่านออกเขียนได้แล้ว ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดรวก อำเภอท่าเรือ สอบไล่ได้ชั้น 1 แห่งประโยค 1 ต่อมาได้ย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนวัดศาลาปูน อำเภอกรุงเก่า สอบไล่ได้ชั้นประถมบริบูรณ์แล้วย้ายไปศึกษาชั้นมัธยมเตรียมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร แล้วย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าจนสอบไล่ได้ชั้นมัธยม 6 แล้วไปศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบอีก 6 เดือน จึงลาออกเพื่อกลับไปช่วยบิดาทำนา

ใน พ.ศ. 2460 เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และศึกษาภาษาฝรั่งเศสที่เนติบัณฑิตยสภา โดยอาจารย์เลเดเกอร์ (E.Ladeker) ที่ปรึกษาศาลต่างประเทศเป็นผู้สอน ใน พ.ศ. 2462 สอบไล่วิชากฎหมายชั้นเนติบัณฑิตได้ แต่ตามข้อบังคับสมัยนั้นยังเป็นเนติบัณฑิตไม่ได้เพราะมีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ต้องรอจนถึงมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ในพ.ศ. 2463 จึงได้เป็นสมาชิกสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ระหว่างพ.ศ. 2460-2461 นายปรีดีฯ ทำงานเป็นเสมียนสำนักงานทนายความพระวิชิทมนตรี (สุด กุณฑลจินดา) อดีตอธิบดีศาลมณฑลชุมพร และอดีตผู้ช่วยเจ้ากรมพระธรรมนูญทหารบก ต่อมาระหว่าง พ.ศ. 2462-2463 เข้ารับราชการเป็นเสมียนโท กรมราชทัณฑ์ และเคยได้รับอนุญาตพิเศษเป็นทนายความบางครั้ง

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2463 นายปรีดิฯ ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวง
ยุติธรรมให้ทุนไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเดินทาง
ถึงประเทศฝรั่งเศส ได้ศึกษาภาษาฝรั่งเศสและความรู้ทั่วไปที่วิทยาลัย
(Lycée) กอง (Caen) และศึกษาพิเศษจากอาจารย์เลอบอนนัวส์
(Lebonnois) ซึ่งเป็นเลขาธิการสถาบันครุศาสตร์ระหว่างประเทศ
(Institut Pédagogique International) ต่อมาได้เข้าศึกษากฎหมาย
ที่มหาวิทยาลัยกอง (Caen) สอบไล่ได้ปริญญารัฐเป็น “บาเชอลิเออร์”
กฎหมาย (Bachelier en Droit) และสอบไล่ได้ปริญญารัฐเป็น “ลิซองซิ-
เอ” กฎหมาย (Licencié en Droit) จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย
ปารีส สอบไล่ได้ปริญญารัฐเป็น “ดุษฎีบัณฑิตกฎหมาย” (Docteur
en Droit) ฝ่ายนิติศาสตร์ (Sciences Juridiques) และสอบไล่ได้
ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงในทางเศรษฐกิจ (Diplôme d'Etudes
Supérieures d'Economie Politique) เมื่อต้นปี 2470 (ในครั้งกระนั้น
เป็นปลายปี 2469) รวมเวลาซึ่งศึกษาในประเทศฝรั่งเศสประมาณ
6 ปีครึ่ง

ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสระหว่าง พ.ศ. 2466-2467 (ค.ศ.
1924-1925) นายปรีดิฯ ได้ร่วมกับนักเรียนไทยในฝรั่งเศสกับสวิตเซอร์
แลนด์และนักเรียนไทยในประเทศอื่นส่วนที่ขึ้นต่อสถานทูตสยาม กรุง
ปารีส ตั้งสมาคม เรียกชื่อว่า “สมาคมอนุเคราะห์สมาคม” อักษรย่อ
“ส.ย.า.ม.” เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “Association Siamoise
d'Intellectualité et d'Assistance Mutuelle” อักษรย่อ “S.I.A.M.”
และได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการสมาคมคนแรก ต่อมาในพ.ศ. 2468
(ค.ศ. 1925) และในพ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1926) ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก
สมาคมเป็นเวลา 2 ปีติดต่อกัน

ในการประชุมประจำปีระหว่างหยุดฤดูร้อนประจำปี พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1926) ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ที่คฤหาสน์ ณ ตำบลซาเตรดต์ คณะกรรมการสมาคมฯ ได้จัดให้มีปาฐกถาทางการเมือง โดยมุ่งให้มีการร่วมกันต่อสู้ท่านอัครราชทูตซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะท่านอัครราชทูตได้ปฏิบัติการที่ไม่เหมาะสมหลายประการ ซึ่งในโอกาสนั้นนายปรีดิย์ ได้เสนอให้ที่ประชุมอภิปรายถึงวิธีการจ่ายเงินกระเป๋ (Pocket Money) และเงินค่าใช้จ่ายสำหรับความเป็นอยู่ที่นักเรียนส่วนมากไม่ได้รับเท่าที่ควร เพราะเงินแฟรงค์มีค่าตกต่ำอยู่เรื่อย ๆ โดยที่นายปรีดิย์ ซึ่งเป็นนักเรียนชั้น “อาวุโสสูง” ได้รับเงินเดือนจากสถานทูตมากกว่านักเรียนอาวุโสธรรมดาและกำลังจะสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาเอกภายในไม่ช้า ไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวใด ๆ เกี่ยวข้อง ในการนี้นายปรีดิย์ ได้เสนอที่ประชุมสมาคมให้ทำหนังสือต่อท่านอัครราชทูตขอให้จ่ายเงินค่าใช้จ่ายให้กับนักเรียนเป็นเงินปอนด์ตามงบประมาณที่สถานทูตได้รับจากกรุงเทพฯ ท่านอัครราชทูตจึงได้โทรเลขด่วนถึงกระทรวงการต่างประเทศขอให้ทำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ส่งตัวนายปรีดิย์กลับประเทศสยามโดยด่วน ด้วยเหตุผลว่านายปรีดิย์ ทำการประจักษ์เป็นหัวหน้าสหภาพแรงงาน ยุยงให้นักเรียนเรียกร้องเงินเพิ่ม อีกทั้งยังได้ปฏิบัติการอันเป็นการขัดคำสั่งท่านอัครราชทูต ฯลฯ ซึ่งนายปรีดิย์กับบรรดาสมาชิกของสมาคมฯ ก็ได้ถวายฎีกากราบบังคมทูลโต้แย้งคำกล่าวหาของท่านอัครราชทูต

ในเบื้องต้นแรก เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศได้ส่งโทรเลขถึงท่านอัครราชทูตแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่านายปรีดิย์ต้องรับผิดชอบอย่างสำคัญในการที่สมาคมนักเรียนไทยได้เปียง

ไปจากวัตถุประสงค์เดิม และในการยุยงนักเรียนให้เกิดความรู้สึก ละเมิดวินัยและไม่ไว้วางใจอัครราชทูต จึงมีพระกระแสรับสั่งให้เรียกตัวนายปรีดิศ กลัษสยาม อย่างไรก็ตาม เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศได้มีโทรเลขตามมาอีกฉบับหนึ่งความว่าบิดาของนายปรีดิศ ได้ทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนเวลาการเดินทางกลับของนายปรีดิศ ไปจนกว่าที่นายปรีดิศ สอบไล่ได้ปริญญาเอกกฎหมายแล้ว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณให้เป็นไปตามบิดาของนายปรีดิศ ได้ทูลเกล้าถวายฎีกา หากให้นายปรีดิศ เขียนคำขอขมาต่อท่านอัครราชทูตและทำทัณฑ์บนว่าจะอยู่ในถ้อยคำของท่านอัครราชทูตต่อไป ซึ่งต่อมาก็ได้มีหนังสือยืนยันข้อความในโทรเลขดังกล่าว

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 (ในครั้งกระนั้นเป็นปลายปี 2469) นายปรีดิศ ร่วมกับสหายอีก 6 คน คือ ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี ร.ท.แปลก ชิตตะสังคะ ร.ต.ทัศนัย มิตรภักดี นายด้วง ลพานุกรม หลวงสิริราชไมตรี (จัญญ สิงหเสนี) และนายแนบ พหลโยธิน ได้ประชุมครั้งแรกที่กรุงปารีสเพื่อก่อตั้งคณะราษฎร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และได้กำหนดนโยบายของคณะราษฎรไว้ 6 ประการ คือ รักษาความเป็นเอกราชของชาติ รักษาความปลอดภัยในประเทศ บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน ให้ราษฎรมีเสรีภาพ และให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร โดยที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้นายปรีดิศ เป็นประธานและเป็นหัวหน้าคณะราษฎรจนกว่าจะมีบุคคลที่เหมาะสม

สมเป็นหัวหน้าคณะราษฎรในกาลต่อไป เมื่อเสร็จการประชุมก่อตั้งคณะราษฎรดังกล่าวแล้ว นายปรีดิฯ ซึ่งบัดนั้นสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาคุษฎีบัณฑิตทางกฎหมายแล้ว ก็เดินทางกลับสยาม

นายปรีดิฯ ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาประจำกระทรวงยุติธรรมเมื่อ พ.ศ. 2470 ซึ่งในตำแหน่งดังกล่าวได้ฝึกหัดเป็นอัยการศาลต่างประเทศและศาลคดีต่างประเทศเป็นเวลา 6 เดือน ตลอดจนได้ทำบันทึกกระทรวงแถลงสำนวนคดีฎีกาประจำศาลฎีกาอีกเป็นเวลา 6 เดือนก่อนที่จะได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย

ในขณะเดียวกัน นายปรีดิฯ ก็ได้เป็นผู้สอนวิชากฎหมาย ณ โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้เป็นผู้สอนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ตอนว่าด้วย “ห้างหุ้นส่วน, บริษัท, สมาคม” กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และเป็นผู้สอนคนแรกวิชากฎหมายปกครอง นอกจากนี้ นายปรีดิฯ ก็ได้เปิดการอบรมทบทวนวิชากฎหมายให้กับนักเรียนโดยไม่คิดค่าสอน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับนักเรียนกฎหมายให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในการสอน ณ โรงเรียนกฎหมายฯ นั้น นายปรีดิฯ ได้มุ่งปลูกจิตสำนึกของนักเรียนกฎหมายให้สนใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นขั้น ๆ ไป นายปรีดิฯ ได้รับพระราชทานยศรองอำมาตย์เอก และอำมาตย์ตรีเป็นลำดับ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐมนูธรรม สำหรับในชีวิตส่วนตัวนั้นก็ได้สมรสกับนางสาวพูนสุข ณ บ่อมเพชร บุตรีมหาอำมาตย์ตรี พระยาชัยวิชิตวิศิษฐ์ธรรมธาดา อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2471 ซึ่งต่อมาได้มีบุตรธิดาด้วยกัน 6 คน

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นายปรีดิย์ ได้ร่วมกับสมาชิกคณะราษฎรที่เป็นทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ภายใต้ การนำของนายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เข้ายึดอำนาจรัฐทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน จนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรสยาม เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475

นายปรีดิย์ ได้รับแต่งตั้งจากผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นเลขานุการคนแรกของสภานั้น ต่อมาได้รับแต่งตั้งจากผู้แทนราษฎรให้เป็นอนุกรรมการคนหนึ่ง ในจำนวน 9 คน มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยร่วมมือกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบด้วยแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 ในขณะเดียวกัน นายปรีดิย์ ได้รับเลือกตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรให้เป็น “กรรมการราษฎร” คนหนึ่งในจำนวน 15 คน ซึ่งทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินร่วมกับ “เสนาบดี” และภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 นายปรีดิย์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลซึ่งมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลได้มอบหมายให้นายปรีดิย์ เป็นผู้ร่างโครงการเศรษฐกิจ ตามที่

ได้มีการแถลงไว้ในประกาศของคณะราษฎรเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจที่นายปรีดิฯ ได้ร่างขึ้นเสนอ อนุกรรมการส่วนข้างมากเห็นชอบด้วยกับเค้าโครงการฯ ดังกล่าว แต่เมื่อนำเรื่องเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ปรากฏว่ารัฐมนตรีส่วนมากไม่เห็นชอบด้วย นายปรีดิฯ จึงได้แถลงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่าจะขอลาออกจากคณะรัฐมนตรีตามวิถีทางประชาธิปไตย โดยจะนำเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นเสนอต่อราษฎรในการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1 ซึ่งนายปรีดิฯ จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร

เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีส่วนหนึ่งได้นำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ให้ลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกา “ปิดสภาผู้แทนราษฎร” และ “งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา” คือให้คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย พร้อมกันนั้นรัฐบาลก็ได้ออกกฎหมาย “พระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ 2476” และออกแถลงการณ์ประณาม นายปรีดิฯ ว่าเป็น “คอมมิวนิสต์” อีกทั้งบังคับให้นายปรีดิฯ กับภรรยาต้องออกเดินทางจากประเทศไทยไปอาศัยอยู่ในประเทศฝรั่งเศส

ต่อมาเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476 นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้เป็นหัวหน้านำทหารบก ทหารเรือและพลเรือนเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศอีกครั้งหนึ่ง และนำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ถึงความประสงค์ที่จะให้เปิดสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประธานสภาฯ ก็ได้กระทำเช่นเดียวกัน พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้เปิดประชุมสภาฯ ได้ตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน 2476 และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่แทนรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาซึ่งลาออกไป เมื่อได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นแล้ว นายกรัฐมนตรี ได้นำความกราบบังคมทูลถึงความประสงค์ของรัฐบาลในอันที่จะให้นายปรีดิย กลัปมาช่วยราชการแผ่นดิน และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายปรีดิย เป็นรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2476 โดยนายปรีดิย และภรรยาได้เดินทางกลับประเทศไทย

นายปรีดิย ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2477 (ในครั้งกระนั้นเป็นปี 2476) และได้อยู่ในตำแหน่งดังกล่าวจนกระทั่งวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2480 ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว นายปรีดิย ได้ปฏิบัติงานเป็นผลดีแก่บ้านเมืองที่สำคัญหลายประการ อาทิเช่น การร่างพ.ร.บ.เทศบาล เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรจนกระทั่งออกใช้เป็นกฎหมาย ซึ่งเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและท้องที่ การจัดตั้งกรมโยธาเทศบาล การป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย การสร้างโรงพยาบาลหลายแห่งในต่างจังหวัด การสร้างฝายและพนังหลายแห่งเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และการสร้างทัศนนิคมเพื่อให้ผู้พ้นโทษแล้วมีที่ดินของตนเอง เป็นต้น นอกจากนั้น ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายปรีดิย ได้เสนอรัฐบาลให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เพื่อให้เป็นตลาดวิชาอำนวยการศึกษาวิชากฎหมาย วิชาเศรษฐกิจ และวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ข้าราชการ และประชาชนแสวงหาความรู้ในระดับสูงได้อย่างแพร่หลาย และขณะเดียวกันก็เป็นการเผย

แพร่และปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยด้วย รัฐบาลได้มอบให้นายปรีดิย์ เป็นผู้ร่างพ.ร.บ.มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476 เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาฯ เห็นชอบด้วยและอนุมัติให้เป็นกฎหมายได้เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2477 (ในครั้งกระนั้นเป็น 2476) ต่อมารัฐบาลได้เสนอขอความเห็นชอบจากสภาฯ เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์แต่งตั้งให้นายปรีดิย์ เป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนั้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2477 นายปรีดิย์ ดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การของมหาวิทยาลัยฯ อยู่เป็นเวลา 18 ปี จนกระทั่งพ.ร.บ.มหาวิทยาลัยฯ ฉบับใหม่ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2495 ได้ยกเลิกตำแหน่งผู้ประศาสน์การ

ในปี 2478 รัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนาได้มอบหมายให้นายปรีดิย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เดินทางไปประเทศอังกฤษ เพื่อเจรจาขอลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งรัฐบาลไทยได้กู้เงินจากธนาคารอังกฤษเพื่อนำมาใช้ก่อสร้างสาธารณูปโภคในสมัยรัชกาลที่ 6 จากอัตราร้อยละ 6 ต่อปีเป็นอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ซึ่งนายปรีดิย์ ได้กระทำ เป็นผลสำเร็จ ทำให้ประหยัดรายจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ของประเทศไทยลงได้มาก หลังจากการเจรจาดังกล่าวแล้ว นายปรีดิย์ ได้เดินทางไปเยี่ยมประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ เช่นฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เพื่อทบทวนถึงการที่รัฐบาลไทยจะเปิดการเจรจาใหม่เพื่อยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศเหล่านั้น

นายปรีดิย์ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2480 และดำรงตำแหน่งดังกล่าวจนกระทั่งถึง

วันที่ 15 ธันวาคม 2481 ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายปรีดิฯ ได้ปฏิบัติภารกิจที่สำคัญคือได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศต่าง ๆ และเจรจาโดยอาศัยหลัก “ดุลยภาพแห่งอำนาจ” ให้ประเทศเหล่านั้นยอมทำสนธิสัญญานับใหม่ซึ่งประเทศไทยได้รับเอกราชอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเมือง การศาล และการเศรษฐกิจ ตามปณิธานซึ่งอยู่ในหลัก 6 ประการของคณะราษฎร และเนื่องจากผลงานอันเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินอันสูงส่งดังกล่าวนี้ นายปรีดิฯ จึงได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาและเข็มราชการแผ่นดินเป็นเกียรติยศ นอกจากการปฏิบัติภารกิจดังที่กล่าวนี้แล้ว นายปรีดิฯ ในระหว่างที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศยังประสบความสำเร็จในการเจรจาให้รัฐบาลอังกฤษโอนดินแดนของไทยส่วนหนึ่งที่อังกฤษได้ไปจากไทยตามสนธิสัญญานับปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ปากน้ำจันระหว่างจังหวัดระนองกับวิคตอเรียพอยท์ของอังกฤษซึ่งมีดินงอกทางฝั่งไทย และอีกแห่งหนึ่งที่มีดินแดนริมฝั่งไทยด้านริมแม่น้ำสาย จังหวัดเชียงราย โดยรัฐบาลอังกฤษได้ตกลงยินยอมให้ดินแดนทั้งอกที่ฝั่งไทยนั้นเป็นดินแดนของไทย

นายปรีดิฯ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2481 และดำรงตำแหน่งนี้จนถึงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งในระหว่างที่อยู่ในตำแหน่งดังกล่าว นายปรีดิฯ ได้สร้างเสถียรภาพทางการเงินและการคลังให้กับชาติไทยในหลายด้านที่สำคัญ อาทิเช่น การยกเลิกเงินภาษีรัชชูปการ การยกเลิกอากรค่านา การปรับปรุงระบบภาษีอากรให้เป็นธรรมแก่สังคม การริเริ่มจัดเก็บภาษีอากรทางอ้อมสำหรับสินค้า

บริโศภุมเพื่อย การสถาปนา “ประมวลรัชฎาภรณ์” เป็นแบบฉบับครั้งแรกในประเทศไทยซึ่งรวมบทบัญญัติเกี่ยวกับภาษีอากรทางตรงที่เป็นธรรมแก่สังคม และการโอนวิสาหกิจยาสูบของบริษัทอังกฤษอเมริกันมาเป็นของรัฐบาลสำเร็จก่อนที่ญี่ปุ่นจะยึดไปดำเนินการระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

นอกจากนั้น ผลงานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนายปรีดิฯ ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็คือการจัดการเอาเงินปอนด์ที่เป็นทุนสำรองเงินตราของประเทศจำนวนหนึ่งไปซื้อทองคำเป็นจำนวนน้ำหนักประมาณ 1 ล้านเอานซ์ และได้นำทองคำนั้นมาเก็บไว้ในห้องนิรภัยกระทรวงการคลังซึ่งยังคงรักษาไว้เป็นทุนสำรองเงินบาทจนกระทั่งทุกวันนี้ การตัดสินใจที่ถูกต้องของนายปรีดิฯ ได้กระทำก่อนที่เงินปอนด์สเตอร์ลิงจะลดค่าลงตามลำดับ และเช่นเดียวกัน นายปรีดิฯ ระหว่างที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้เป็นผู้เสนอกฎหมายจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งธนาคารกลางของชาติ คือธนาคารแห่งประเทศไทย ขึ้นเมื่อพ.ศ. 2482 จึงอาจกล่าวได้ว่านายปรีดิฯ เป็นผู้วางรากฐานระบบการเงินของประเทศไทยซึ่งสืบเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

ภายหลังที่กองทัพญี่ปุ่นได้บุกประเทศไทย สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติแต่งตั้งให้นายปรีดิฯ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 คนหนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการฯ ซึ่งมีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาเป็นประธาน เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484 การที่นายปรีดิฯ ต้องพ้นจากคณะรัฐบาลไปดำรงตำแหน่งสูงที่ไม่มียอำนาจทางการเมืองครั้งนั้นสืบเนื่องมาจากความประสงค์ของทางการ

ญี่ปุ่น ด้วยญี่ปุ่นเห็นว่านายปรีดิฯ เป็นผู้นิยมฝ่ายสัมพันธมิตร สำหรับ นายปรีดิฯ นั้นมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะ ผู้สำเร็จราชการฯ ยับยั้งระบบเผด็จการซึ่งกำลังก่อตัวขึ้นในประเทศไทย ในสมัยนั้น และขณะเดียวกันปฏิบัติการเพื่อให้ชาติไทยสามารถคงรักษาไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งนายปรีดิฯ ได้ใช้ความสามารถ ความพากเพียร และความกล้าหาญ ทำการจนกระทั่งเป็นผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวคือสามารถยับยั้ง พระราชกฤษฎีกาให้อำนาจผู้บัญชาการทหารสูงสุดมีอำนาจสั่งการ ทุกกระทรวงทบวงกรมได้ ระหว่างปี 2485-2486 และในที่สุดก็เป็นผู้มี ส่วนให้รัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้กราบถวายบังคม ลาออกจากตำแหน่งตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เมื่อปี 2487 ต่อมาเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติตั้งนายปรีดิฯ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่ผู้เดียว

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 นายปรีดิฯ ร่วมกับคนไทยซึ่งรักชาติทั้ง ภายในและภายนอกประเทศ จัดตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นเพื่อร่วมมือกับ ฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านและกวาดล้างกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย และเพื่อให้ประเทศไทยได้กลับคืนสู่สถานะก่อนวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 โดยที่งานรับใช้ชาติที่มีความสำคัญยิ่งคราวนั้นเป็นงานที่ล่อแหลม ต่ออันตรายและมีเอกราชอธิปไตยของชาติไทยเป็นเดิมพัน นายปรีดิฯ หรือ “รูธ” แห่งองค์การขบวนการเสรีไทยจึงต้องปฏิบัติการอย่าง สุขุมรอบคอบทุกขั้นตอน อีกทั้งด้วยความกล้าหาญและเสียสละ จนกระทั่ง ได้รับการรับรองและยกย่องจากฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นตัวแทนของ ประเทศไทย การปฏิบัติงานรับใช้ชาติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน และปฏิบัติการเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตร-

มิตรยอมรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม และการผ่อนหนักเป็นเบา การกิจดังกล่าวเป็นผลสำเร็จ และเมื่อญี่ปุ่นได้ยอมจำนนแก่ฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว นายปรีดิฯ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ก็ได้ “ประกาศสันติภาพ” เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 มีผลให้การประกาศสงครามเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย

เมื่อได้ประกาศสันติภาพซึ่งถือว่าสถานะสงครามได้สิ้นสุดลงแล้ว นายปรีดิฯ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จกลับประเทศไทย เพื่อทรงบริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในระหว่างนั้นสภาผู้แทนราษฎรกำลังดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามสภาพและเหตุการณ์บ้านเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการยกเลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม 2475 นายปรีดิฯ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการฯ ได้เป็นผู้ปรารภเรื่องนี้กับนายฉวง อกภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ก่อนสงครามสงบลง ซึ่งรัฐบาลก็ได้เสนอ ยุติต่อสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตั้งแต่มิถุนายน 2488 ซึ่งต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติอนุมัติให้ใช้เป็นกฎหมายได้ตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 วันต่อจากวันที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงลงพระปรมาภิไธย

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จนิวัติสู่พระนครเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 และในวันนั้นนายปรีดิฯ ก็ได้คืนพระราชอำนาจและพ้นจากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต่อมาเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ศกเดียวกัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดิฯ ไว้ในฐานะ “รัฐบุรุษอาวุโส” และให้มีหน้าที่รับปรึกษาราชการแผ่นดินเพื่อการพัฒนาอารยของชาติสืบไป ทั้งนี้โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่านายปรีดิฯ “ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความสามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ” และต่อมาในวันที่ 10 ธันวาคมของปีเดียวกัน ก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคล นพรัตน์ราชวราภรณ์ กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฯ แก่นายปรีดิฯ ด้วย

เมื่อรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ได้ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2489 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เห็นว่าประเทศไทยในขณะนั้นยังมีการะที่จะต้องเจรจาทอรองกับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งเป็นผลประโยชน์สำคัญของประเทศชาติอีกหลายประการ จึงได้ประชุมหารือให้นายปรีดิฯ รับเป็นนายกรัฐมนตรีเองสักระยะหนึ่ง นายปรีดิฯ พิจารณาเห็นความจำเป็นของสถานการณ์ในขณะนั้น จึงได้ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม ศกเดียวกัน ในระหว่างที่นายปรีดิฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ต่อจากนั้นภายหลังที่ได้

เปิดประชุมรัฐสภาอันประกอบด้วยพวคนิสมาชิกและสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว นายปรีดิย ก็ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งตามมารยาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2489

ในวันที่ 8 มิถุนายน สกเดียวกัน ประธานรัฐสภาได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตามความเห็นชอบของสมาชิกพวคนิสมาชิกและสภาผู้แทนราษฎร สมควรโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายปรีดิย เป็นนายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายปรีดิย เป็นนายกรัฐมนตรีตามคำกราบบังคมทูลของประธานรัฐสภา แต่ยังไม่ทันที่นายปรีดิย จะประกอบคณะรัฐมนตรี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอาเนันทมหิดลก็เสด็จสวรรคตในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 นายปรีดิย นายกรัฐมนตรีได้เสนอขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไป ซึ่งรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ เมื่อเสร็จการประชุมรัฐสภาแล้ว นายปรีดิย ก็ได้ขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน สกเดียวกัน ประธานรัฐสภา ด้วยความเห็นชอบของสมาชิกรัฐสภาส่วนมาก ได้เสนอคณะผู้สำเร็จราชการชั่วคราวให้แต่งตั้งนายปรีดิย เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนายปรีดิย ได้อยู่ในตำแหน่งดังกล่าวจนกระทั่งถึงวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2489 จึงได้ขอลาออกจากตำแหน่งเพราะเหตุได้ตรากตรำทำงานฉลองพระเดชพระคุณมาเป็นเวลาพอสมควร จนกระทั่งอ่อนแอมีเสื่อมโทรม ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเต็มที่ต่อไป รวมระยะเวลาที่นายปรีดิย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทั้ง 3 ครั้ง 4 เดือน 22 วัน ภายหลังที่ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว นายปรีดิย

ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของพลเรือตรี
ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ให้เป็นหัวหน้าคณะทูตสันถวไมตรีเดินทางไป
เยือนมิตรประเทศต่าง ๆ และได้ไปช่วยเหลือคณะผู้แทนไทยซึ่งไปร่วม
ประชุมสหประชาชาติซึ่งการเดินทางดังกล่าวได้มีส่วนเพิ่มพูนเกียรติ
ภูมิของชาติเป็นอันมาก นายปรีดิฯ ได้ลาออกจากสมาชิกภาพของสภาผู้
แทนราษฎรเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2490 ภายหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้
แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489

เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 บุคคลคนหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะรัฐ
ประหาร” ได้ทำการยึดอำนาจรัฐได้ส่งกำลังทหารเข้าระดมยิงทำเนียบ
ทำช้างวังหน้า ซึ่งรัฐบาลให้เป็นที่พักอาศัยของนายปรีดิฯ และครอบครัว
และบุกเข้าไปในทำเนียบเพื่อจับกุมนายปรีดิฯ แต่นายปรีดิฯ ได้
เล็ดลอดหลบหนีไปได้ และต่อมาได้เดินทางไปอาศัยอยู่ที่สิงคโปร์ และ
เดินทางต่อไปอาศัยอยู่ในประเทศจีน ซึ่งขณะนั้นจอมพล เจียง ไคเช็ก
ยังมีอำนาจปกครองแผ่นดินส่วนใหญ่ของประเทศจีนอยู่

ภายหลังจากที่นายปรีดิฯ ได้เดินทางออกไปนอกประเทศแล้ว คณะบุคคลซึ่ง
กุมอำนาจในประเทศได้แพร่ข่าวให้ร้ายนายปรีดิฯ ว่ามีส่วนพัวพันกับ
กรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งในกาล
ต่อมานายปรีดิฯ ได้ยื่นฟ้องผู้ที่โฆษณาใส่ร้ายต่อศาลยุติธรรมไทย
จนกระทั่งจำเลยในคดีต่าง ๆ ดังกล่าวได้ยอมประกาศขอขมานายปรีดิฯ
การโฆษณาใส่ร้ายนายปรีดิฯ ในกรณีสวรรคตมีทั้งเพื่อเหตุผลในทาง
การเมือง ทั้งเหตุผลในด้านความอิจฉาริษยา และด้วยความรู้ไม่เท่าถึง
การณ์ ซึ่งบรรดาบุคคลผู้มีจิตใจรักความเป็นธรรมย่อมจะตระหนักถึง
ความบริสุทธิ์ของนายปรีดิฯ ประกอบด้วยหลักฐานที่เชื่อถือได้ต่าง ๆ ซึ่ง
พิสูจน์ได้อย่างชัดเจนในความบริสุทธิ์ของนายปรีดิฯ

นายปรีดิฯ ได้เดินทางกลับสู่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งเพื่อนำ “ขบวนการประชาธิปไตย 26 กุมภาพันธ์” ทำการยึดอำนาจรัฐกลับคืนเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ด้วยพิจารณาเห็นว่าการยึดอำนาจรัฐเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 เป็นการกระทำซึ่งล้มระบอบประชาธิปไตยที่สถาปนาขึ้นอย่างถูกต้องตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ขบวนการซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 กระทำการไม่เป็นผลสำเร็จ นายปรีดิฯ ได้หลบอยู่ในประเทศไทยประมาณ 6 เดือน ครั้นแล้วก็ออกเดินทางไปนอกประเทศ ผ่านสิงคโปร์และฮ่องกงไปอาศัยอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเวลาประมาณ 21 ปี จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2513 จึงได้เดินทางออกจากประเทศจีนไปอาศัยอยู่ในประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งถึงอสัญกรรม ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ก่อนที่จะมีอายุครบ 83 ปีเพียง 9 วัน พิธีปลงศพนายปรีดิฯ ได้กระทำที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ศกเดียวกัน

ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ นายปรีดิฯ ได้เขียนหนังสือและบทความซึ่งมีคุณค่าในทางวิชาการ ทศนคติ ปรัชญา และประวัติศาสตร์ ไว้เป็นอันมาก อาทิเช่น “ความเป็นอนิจจังของสังคม” “ปรัชญาคืออะไร” “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย” “ความเป็นมาของชื่อประเทศสยามกับประเทศไทย” “ความเป็นไปในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2” และ “มหाराชและรัตนโกสินทร์” เป็นต้น รวมทั้งบทภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” งานเขียนต่าง ๆ ของนายปรีดิฯ เหล่านี้ โครงการ “ปรีดี พนมยงค์กับสังคมไทย” กำลังดำเนินการรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ทางภูมิปัญญาแก่ผู้สนใจและอนุชนรุ่นหลัง และเมื่อโครงการดังกล่าวซึ่งได้

จัดตั้งขึ้น เมื่อพ.ศ. 2524 ได้ปฏิบัติการกิจลุล่วงตามวัตถุประสงค์แล้ว
ก็จะได้มอบงานดังกล่าวให้มูลนิธิ ปรีดี พนมยงค์ รับทอดดำเนินการต่อไป

ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร เรียบเรียงจาก
“ชีวประวัติย่อ” ของนายปรีดี พนมยงค์

ประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

โดยที่ พลโท พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา
ประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2487 ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้รับทราบและอนุมัติให้
ลาออกได้ตามพระประสงค์แล้ว อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ลงมติเมื่อวันที่ 1
สิงหาคม พุทธศักราช 2487 ตั้งให้ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์แต่ผู้เดียว

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2487

ป. วิเชียร ณ สงขลา
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประกาศ อานันทมหิดล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่
บริหารราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญ ๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุด
ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่ นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่ง
เหล่านี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์
ในความสามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ

จึงมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่อง นายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะ
รัฐบุรุษอาวุโสและให้มีหน้าที่รับปรึกษากิจการราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนา
ถาวรของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2488

เป็นปีที่ 12 ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

โทรเลขนายปรีดี พนมยงค์ กราบบังคมทูล สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อัญเชิญเสด็จนิวัติ สู่กรุงเทพพระมหานคร

หลังจากวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 อันเป็นวันสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเพียง 20 วัน ในวันที่ 6 กันยายน ปีเดียวกัน นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้มีโทรเลขไปกราบบังคมทูลพระกรุณาเพื่ออัญเชิญเสด็จนิวัติพระนคร ขณะนั้นพระองค์ท่านประทับอยู่ที่ไลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของท่านที่มีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ดังข้อความในสำเนาโทรเลขต่อไปนี้

“6 กันยายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945)

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ไลซานน์

ขอเดชะ ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติแต่งตั้งข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามประกาศของประธานสภา ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2488 นั้น บัดนี้ถึงวาระอันสมควรที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะทรงปฏิบัติพระราชภารกิจในฐานะเป็นประมุขของชาติ เพราะได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะทรงบรรลุนิติภาวะ ในวันที่ 20 กันยายน ศกนี้

ฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตอัญเชิญ
เสด็จใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เสด็จนิวัติสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ปกครอง
แผ่นดินตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญและโดยที่ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ของข้าพระพุทธเจ้าจะสิ้นสุดลงในวันที่ 20 กันยายน ศกนี้ ข้าพระพุทธเจ้า
จึงขออนุญาตเกล้าทูลกระหม่อมกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ ณ โอกาสนี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ปรีดี พนมยงค์”

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงรับโทรเลขของ
นายปรีดีฯ ผู้สำเร็จราชการฯ แล้วราว 1 สัปดาห์ พระองค์ท่านก็ได้ทรงมีพระราช
โทรเลขตอบถึงนายปรีดีฯ ความว่า

“ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

กรุงเทพฯ

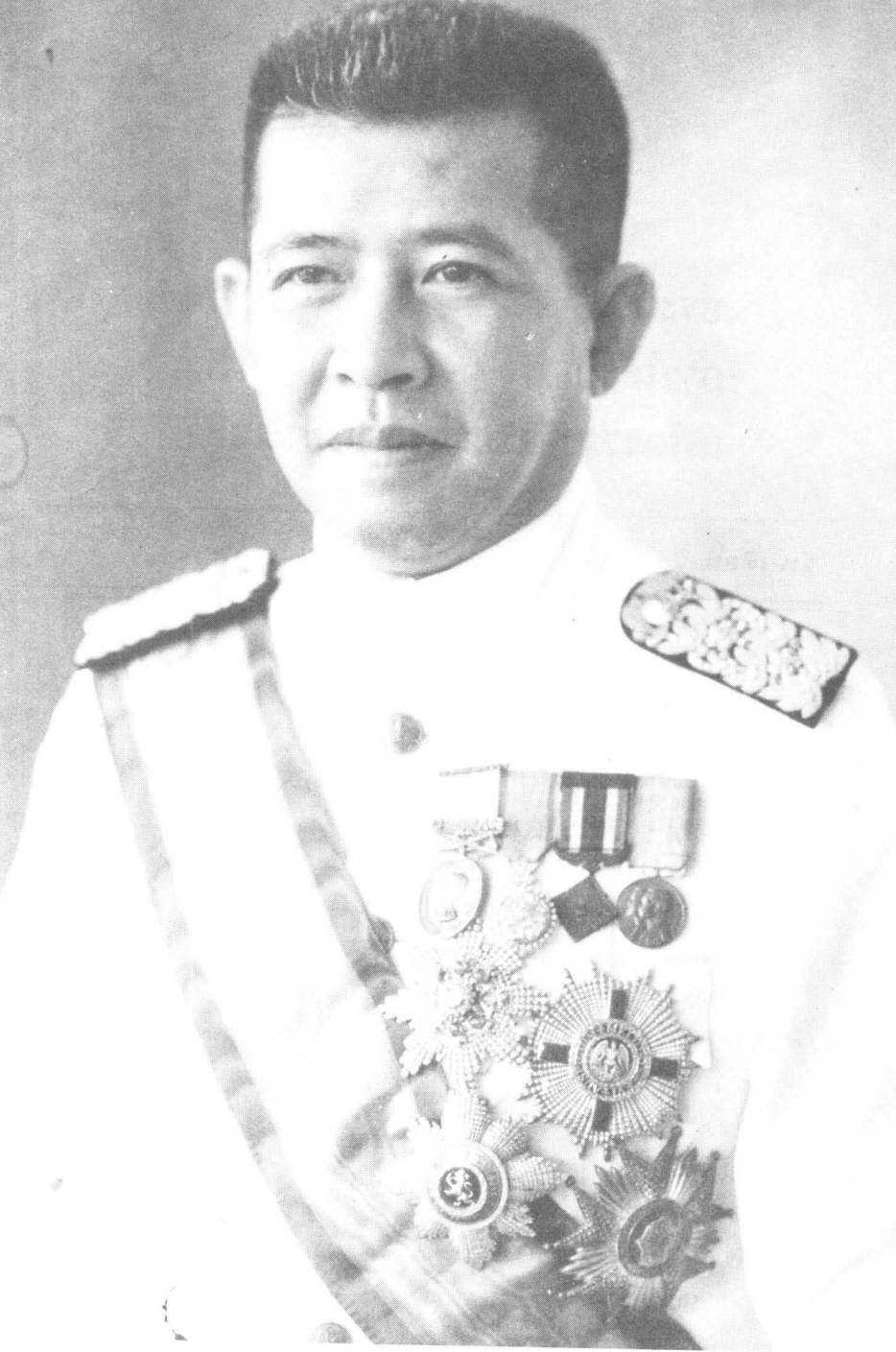
ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขของท่านซึ่งได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าได้กลับมา
ปฏิบัติหน้าที่ของข้าพเจ้า ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเป็นห่วงเป็นใยต่อประเทศชาติ แต่
ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าจะเป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น ถ้าข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสศึกษาให้จบ
เสียก่อน ข้าพเจ้าสอบไล่ได้วิชากฎหมาย ปีที่ 1 เมื่อเดือนกรกฎาคมที่แล้ว แต่
ข้าพเจ้ายังจะต้องสอบในชั้นอื่น ๆ ที่ยากยิ่งขึ้น และจะต้องใช้เวลาอีกประมาณปีครึ่ง

และหลังจากนั้น ข้าพเจ้าจะต้องใช้เวลาอีกอย่างน้อยหนึ่งปี เพื่อเตรียมเขียนวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรชั้นปริญญาเอก ข้าพเจ้าหวังว่าท่านคงจะเข้าใจในความปรารถนาของข้าพเจ้าที่จะศึกษาให้จบ ถ้าท่านและรัฐบาลเห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าก็ใคร่ที่จะกลับไปเยี่ยมบ้านสักครั้งหนึ่งก่อนที่ข้าพเจ้าจะสำเร็จการศึกษา ข้าพเจ้าใคร่ขอขอบใจท่านอย่างจริงใจ ข้าพเจ้าซาบซึ้งในผลงานที่ท่านได้กระทำด้วยความยากลำบากและที่ท่านกำลังกระทำอยู่ในนามของข้าพเจ้า

อานันทมหิตล”

ต่อมานายปรีดิฯ ก็ได้โทรเลขตอบพระราชโทรเลขของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ใจความว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชโทรเลข ลงวันที่ 14 กันยายน ของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นของข้าพระพุทธเจ้าและรัฐบาลของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท รัฐบาลและข้าพระพุทธเจ้ามีความปลื้มปิติเป็นอย่างมากที่ได้ทราบว่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงมีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จนิวัติพระนครสักครั้งหนึ่งก่อนที่จะจบการศึกษา บัดนี้ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าการเสด็จนิวัติของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ ถึงแม้ว่าพระองค์จะประทับอยู่ในประเทศไทยเพียงระยะเวลาอันสั้นก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อว่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะได้ทรงมีส่วนร่วมและตัดสินใจพระทัยในเรื่องราวต่าง ๆ อันสำคัญยิ่ง ดังได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบเบื้องต้นแล้ว”

ประวัติ การได้รับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ในประเทศ

วัน เดือน ปี	อิสริยาภรณ์
10 ธันวาคม 2480	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาวชิรมงกุฏ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 54 หน้า 2213 วันที่ 13 ธันวาคม 2480)
15 พฤศจิกายน 2481	ได้รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น 1 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 55 หน้า 2958 วันที่ 28 พฤศจิกายน 2481)
19 มิถุนายน 2484	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ จ.4630/ ง484 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2484 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 58 ตอนที่ 39 หน้า 1945 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2484)
9 ธันวาคม 2488	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า (ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 62 ตอนที่ 70 หน้า 1900 วันที่ 11 ธันวาคม 2488)
10 ธันวาคม 2488	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 62 ตอนที่ 70 หน้า 1900 วันที่ 11 ธันวาคม 2484)

ประวัติ การได้รับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ

วัน เดือน ปี	อิสริยาภรณ์
11 กุมภาพันธ์ 2478	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อาทิตย์อุทัย ชั้นที่ 1 จากสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิแห่งกรุงญี่ปุ่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 หน้า 3374 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2478)
7 เมษายน 2481	ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์เยอรมัน GRAND CROSS OF THE GERMAN EAGLE (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 55 หน้า 162 วันที่ 18 เมษายน 2481)
21 มิถุนายน 2482	ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์ เลยองดอนเนอร์ ชั้นที่ 1 GRAND CROIX DE LA LEGION D'HONNEUR จากรัฐบาลมหาชนรัฐฝรั่งเศส (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 หน้า 927 วันที่ 26 มิถุนายน 2482)
13 กันยายน 2482	ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เลโอปอลด์ ชั้นที่ 1 LE GRAND CORDON DE L'ODRE DE LEOPOLD จากสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งเบลเยียม (ราชกิจจา นุเบกษา เล่ม 56 หน้า 1798 วันที่ 25 กันยายน 2482)

วัน เดือน ปี	อิสริยาภรณ์
16 พฤศจิกายน 2482	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นดี โมริซิโอ เอ ลัซซาริ ชั้น 1 GRAN CROCE DEL SUO ORDINE DEI SS. MAURIZIO E LAZZARO จากสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งอิตาลี จักรพรรดิแห่ง เอธิโอเปีย (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56 หน้า 2556 วันที่ 20 พฤศจิกายน 2482)
2 ธันวาคม 2482	ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เซนต์ไม- เกิล และเซนต์ยอร์ช ชั้น 1 THE INSIGNIA OF AN HONORARY KNIGHT GRAND CROSS OF THE MOST DISTINGUISHED ORDER OF ST. MICHAEL AND ST. GEORGE จากสมเด็จพระเจ้า จอร์จที่ 6 แห่งอังกฤษ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56 หน้า 2650 วันที่ 4 ธันวาคม 2482)
พฤศจิกายน 2489	ได้รับ MEDAL OF FREEDOM GOLD PALM จากสหรัฐอเมริกา

ความชอบในราชการ

วัน เดือน ปี	ความชอบ	รับผลอย่างไร
2476	ช่วยเหลือในการปราบ กบฏ 2476	ได้รับพระราชทานเหรียญพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ
7 กุมภาพันธ์ 2481	แก้ไขสนธิสัญญากับ นานาประเทศ	นายกรัฐมนตรีตราความชอบใน ราชการของชาติ โดยประกาศ เรื่องการแก้ไขสนธิสัญญากับนานา ประเทศ (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 55 หน้า 3879 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2480)
21 กุมภาพันธ์ 2481		ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎี- มาลา เข็มราชการแผ่นดิน (ราชกิจจา नुเบกษา เล่ม 55 หน้า 4032 วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2481 และหนังสือ ข่าวโฆษณาการ ของกรมโฆษณา การ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 วันเสาร์ ที่ 11 มีนาคม 2481)

บทสักรวาทาณิที่ปรับใหม่เมื่อดำรงตำแหน่ง รมต.ว่าการกระทรวงการคลัง

สักรวาทาณิที่ปรับใหม่

สักรวาทาณิที่ปรับใหม่
ทั้งรัชชา, นา, สอน, ล้วนเล็กจริง
เหตุฉะนั้นชวนกันมาช่วยชาติ
ช่วยศึกษาบุตรธิดาหายมมเงย
เลิกค่านาหันมาช่วยท้องที่
ท่านคิดตามราคาค่าที่ดิน
เงินที่ช่วยไว้ว่าพล่าไปอื่น
สร้างทาง, ฝ่ายพณัง, ทั้งนำมา
ก่อนจบสักรวาทาณิ กาละนี้
จงนำตนผ่านพ้นภัยอันตราย

ประเทศไทยได้ลดหยอดหลายสิ่ง
ภาษีไรไม่ประวิงตัดทิ้งเลย
สละเงินหนึ่งบาทอย่าเพิกเฉย
หัดให้เคยในวิชาไว้หากิน
อัตรามีตามส่วนควรต้องถนอม
แม้จะสิ้นก็ราวกับครั้งค่านา
แท็กก็คืนกลับให้ได้สุขา
โรงรักษาคณไช้ได้สบาย
ขอกุศลราศีท่านทั้งหลาย
ให้สุขกายสุขจิตต์เป็นนิจเอย.

โดย “กลัง”

คำขวัญครบ 100 ปีกระทรวงการคลัง
14 เมษายน 2518

คำขวัญ

๑๕ ต้นทุนทุนมนุษย์กับผลผลิตไทยเป็นหนี้ขาดทศ พ.ศ. ๒๕๕๐ กรมการค้า
พาณิชย์และอุตสาหกรรมไทยในทศวรรษโดยมีได้มีนโยบายในการการต่างประเทศ "ไทย
มีภาคีสัมพันธ์กับหลายภาค มีลักษณะมีภาคีด้วยคือมีใช้ด้วยกับของนอกอุตสาหกรรม มีทั้งเป็นด้วย
9 ข้อ เช่น เมื่อการทบทวน เช่น การคมนาคม ขนส่ง การ 500 อันเป็นยุทธการให้เพิ่มสิ่งได้แก่เศรษฐกิจ
เชิงกว้าง "ทุนสังคม" (อังกฤษ "Social Capital", ฝรั่งเศส "Capital Social") ที่ทำให้
สังคมไทยมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นมีพันธมิตรการค้าที่เป็นมิตรได้แก่โลกาภิวัตน์โลก และโลกาภิวัตน์
การดื่ม: การขาดการขาดทุนเป็นหนี้ซึ่งมีผู้ผลิตที่มีผลผลิตลดลงที่ต่อเนื่องกันมีพื้นที่เพิ่มผลผลิต
การมีหนี้ซึ่งเกิดจากหนี้สินเพิ่มมากขึ้น: การขาดทุนขององค์กรของรัฐบาลในธุรกิจคือตามข้อเท็จจริง
ของของประเทศไทย มีได้ข้อได้การดื่ม: เช่น มีหนี้ของภาคการค้าภายในมีโลกาภิวัตน์โลกาภิวัตน์
ด้วยทำให้ขาดเสียซึ่งการได้มีหนี้สินของภาคการค้าภายในมีหนี้สินการขาด

มีคุณนันทิพัฒน์มาด้วยมาหาทนายเพื่อขอเงินค่าตัวคืน ๕ ตามเดิมแล้วขอเพิ่ม
 ๑ บาท ที่ ทนายเถียงว่าไม่พอ ๑๐๐ บาท แต่ไม่ต่อที่โรงจะขอเพิ่มได้อีก
 ต่อจึงให้หม่อมเจ้าไปหาทนายให้บอกกรมการทูตไปว่าให้หาเงินมาจ่ายค่าตัวคืน
 ๑ บาทต่อวันตามไปหาหม่อมเจ้าคนหนึ่งจนกระทั่งหม่อมเจ้าได้ ๕ บาท ๑ บาท
 ได้ไว้คืนให้ เขากลับมาขอเงินที่ระบับหม่อมเจ้าคืนจึงให้เขากลับมาขอเงินที่ระบับ
 หม่อมเจ้าคืนต่อทนายทนายเถียงว่าหม่อมเจ้าคืนเงินคืนให้แล้วเขาขอเงินที่ระบับ
 ต่อวันจากทนายมาแต่แห่งทนายไม่รับเงินจากทนายมาแต่แห่งทนายหม่อมเจ้าคืนเงิน
 เขากลับมาขอเงินไว้คืน ซึ่งระบับหม่อมเจ้าคืนเงินคืนให้แล้วเขากลับมาขอเงินที่ระบับ

न्या. मन्त्र

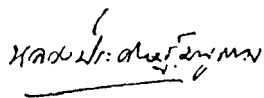
“จาก คำขวัญในวันครบ ๑๐๐ ปี ของกระทรวงการคลัง”

০৫ মেথায়ন ১০৫৫

คติพจน์
ของ
รัฐมนตรีกว่าการ
กระทรวงมหาดไทย

“อโถ สัจฉิณณสุต ผลํ น นสุตติ”

ผลของการที่ก่อสร้างไว้ดีแล้ว ย่อมไม่สูญหาย

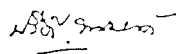

(รัฐมนตรีกว่าการกระทรวงมหาดไทย)

คำขวัญ

สำหรับบัณฑิตธรรมศาสตร์และอื่น ๆ

“ขอให้ใช้สติประกอบด้วยปัญญานำความรู้ที่เป็นสัจจะซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้นเป็นหลักนำการปฏิบัติเพื่อรับใช้ชาติและราษฎรให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น”

ขออวยพรให้

ทุกท่าน ประสบสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล เจริญด้วยอายุ

วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ เทอญ

- คำขวัญสำหรับบัณฑิตธรรมศาสตร์ 2521

“ต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยสติ”

- คำขวัญสำหรับบัณฑิตธรรมศาสตร์ 2522

**“ต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยสติเพื่อพิทักษ์เอกราชอธิปไตย
สมบูรณ์ของชาติไว้ให้ได้ โดยป้องกันชาวไทยผู้รักชาติแท้
จึงมิให้ตกหลุมพรางหรือกลวิธีใด ๆ ของ “กองกำลังแนวที่
5” แห่ง “พวกกระหายสงคราม”**

- คำขวัญสำหรับบัณฑิตธรรมศาสตร์ 2523

“ต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยสติพัฒนาระบบปกครองของประเทศไทยให้บรรลุถึงซึ่งระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ และป้องกันชาวไทยผู้รักชาติไทยแท้จ้องมิให้หลงเชื่อการโฆษณาที่จะถึงการปกครองประเทศไทยให้ถอยหลังเข้าคลอง”

- คำขวัญสำหรับบัณฑิตธรรมศาสตร์ 2524

“ขอให้ใช้สติประกอบด้วยปัญญา นำความรู้ที่เป็นลัทธิซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้นเป็นหลักนำการปฏิบัติเพื่อรับใช้ชาติและราษฎรให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น”

- คำขวัญสำหรับศิษย์เก่า ต.ม.ธ.ก. รุ่น 5

“สุ. เสาวณิตถ้อย	ทั้งผอง
จิ. เจตนาตรอง	ตรึคน
ปู. จณาสอบสวนลอง	เลาเลศ
ลิ. ขัดข้อคำตัน	เกี่ยงแก้กันลิม”

- คำขวัญสำหรับชาวธรรมศาสตร์แห่งนครนิวยอร์ก ปี 2522

“ผู้รักชาติไทยแท้จึงต้องป้องกันเอกราชและอธิปไตยของชาติไทย และไม่ยอมเป็นเครื่องมือของชาติอื่นใดที่จะผลักดันให้ชาติไทยเข้าร่วมทำสงคราม”

- คำขวัญสำหรับชาวธรรมศาสตร์ในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ปี 2516

“จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ของวีรชน 14 ตุลาคม”

- ปาฐกถาเรื่อง “อนาคตของเมืองไทยกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน” ในงานชุมนุมนักเรียนไทยที่เมืองบัวติเอร์ (ฝรั่งเศส) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2518

“พลังแห่งความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมหนึ่ง ๆ

ก็คือพลังของมวลราษฎรแห่งสังคมนั้น ๆ นั่นเอง คือราษฎรส่วนมากที่ได้รับความอึดอัดขัดสนและถูกกดขี่เบียดเบียน จึงต้องการหลุดพ้นจากการนั้นอันเป็นวิสัยตามธรรมชาติของมนุษย์”

“ชาวพุทธที่แท้จึงยอมนึกถึงกฎแห่งกรรม กรรมนั้นอาจประจักษ์ในระยะสั้นหรือในอนาคตต่อไปเร็วหรือช้า โบราณท่านเคยกล่าวถึงกรรมตามทันตากี้มี”

- สุนทรพจน์ในสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2489

“ระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงอยู่ได้ ต้องประกอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต”

“ในทางการเมือง การใช้สิทธิตามระบอบประชาธิปไตยต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลส่วนรวมจริง ๆ ไม่ใช่มุ่งหวังส่วนตัว หรือมีความอิจฉาอันเป็นมูลฐานเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว (เอโกอิสม์) ความสามัคคีธรรมหรือระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริง จึงจะเป็นไปได้”

- คำขวัญเนื่องในวันสถาปนากระทรวงการคลังครบรอบ 100 ปี

“ตั้งแต่บรรพบุรุษสร้างชาติไทยเป็นต้นมา เราถือนโยบายเอกราชทางการคลังไม่เคยใช้นโยบาย “ภิกษาจาร” ปีใดเรามีงบประมาณรายได้มาก เราก็ใช้มาก ปีใดเรามีงบประมาณรายได้น้อย เราก็ใช้น้อยตามอัตภาพ ถ้าถึงคราวที่เราจำเป็นต้องลงทุน...เราก็กู้เงินโดยเสียดอกเบี้ยไม่มีอะไรผูกพัน ไม่ใช่เป็นการชอกช้ำ”

- จากบทความกษัตริย์แห่งสงครามปรมาณู (นิวเคลียร์)

“การพิทักษ์เอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ของชาติไทย เป็น

หน้าที่สูงสุดของคนไทยที่รักชาติ เพราะถ้าไม่สามารถพิทักษ์
เอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ของชาติไว้ได้ไซ้ ชาติไทยก็ต้อง
ตกเป็นเมืองขึ้นแบบเก่า หรือเมืองขึ้นแบบใหม่ (Neo-
Colony) ของชาติอื่นซึ่งจะเป็นเหตุทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ
การพัฒนาการเมือง และการพัฒนาคติธรรมทางสังคม
ต้องดำเนินไปภายใต้แนวทางและเพื่อประโยชน์ของชาติอื่น
ที่เป็นเจ้าเมืองขึ้นแบบเก่าหรือแบบใหม่"

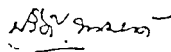
คำขวัญ
สำหรับชมรมธรรมศาสตร์
แห่งนครนิวยอร์ก
พ.ศ. 2524

ต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยสติพิทักษ์ความเป็นเอกราชอธิปไตย
สมบูรณ์ของชาติไทยไว้ให้ได้ โดยป้องกันอาชญากรรมสงครามที่พยายามชักศึก
เข้าบ้านเมืองอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 119
และมาตรา 120 ที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 119 ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้ราชอาณาจักรหรือส่วนหนึ่ง
ส่วนใดของราชอาณาจักรตกไปอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐต่างประเทศ หรือ
เพื่อให้เอกราชของรัฐเสื่อมเสียไป ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอด
ชีวิต

มาตรา 120 ผู้ใดคบคิดกับบุคคลที่กระทำการเพื่อประโยชน์ของรัฐ
ต่างประเทศ ด้วยความประสงค์ที่จะก่อให้เกิดการดำเนินการรบต่อรัฐ หรือใน
ทางอื่นที่เป็นอุปสรรคต่อรัฐ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่
สิบปีถึงยี่สิบปี

วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2524

คำปราศรัยในงานชุมนุมเสรีไทย ที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง

เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2488

“สหยาทั้งหลาย

ข้าพเจ้าเชิญท่านมาร่วมสมเอนในวันนี ไม่ใช่อานะตำแหน่งราชการของข้าพเจ้าหรือของท่าน ข้าพเจ้าเชิญท่านมาในฐานะสหยาที่ได้ร่วมกันรับใช้ประเทศ ข้าพเจ้าจักต้องขอภัยสหยาอื่นอีกมากมายที่ข้าพเจ้าไม่สามารถเชิญท่านมาในคราวเดียวพร้อมกันได้หมด เนื่องด้วยสถานที่คับแคบเกินกว่าจำนวน ฉะนั้นจึงขอร้อท่านทั้งหลายช่วยติดต่อไปยังสหยาตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ให้ทราบถึงคำปรารภของข้าพเจ้าในวันนี้โดยทั่วกันด้วย

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะแสดงเปิดเผยในนามของสหยาทั้งหลาย ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเราทั้งหลายได้ถือเป็นหลักเป็นคติในการรับใช้ชาติ ครั้งนี้ว่า เรามุ่งจะทำหน้าที่ในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคนไทย ซึ่งจะต้องสนองคุณชาติ เราทั้งหลายไม่ได้มุ่งหวังทองเอาตำแหน่งในราชการมาเป็นรางวัลตอบแทน การกระทำทั้งหลายไม่ใช่ทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือหมู่คณะใด แต่ได้ทำไปเพื่อประโยชน์ของคนไทยทั้งมวล

การกระทำคราวนี้มีได้ก่อตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมือง แต่เป็นการ
ร่วมงานกันประกอบกิจ เพื่อให้ประเทศชาติได้กลับคืนสู่สถานะก่อนวันที่ 8
ธันวาคม พ.ศ. 2484 แม้ว่าการดำเนินงานจะได้จัดให้มืองค์การบริหาร คือ
กองบัญชาการ สำนักงานหรือสาขาใด ๆ ขึ้นก็เพื่อความจำเป็นที่จะให้งานนี้ได้
มีระเบียบ อันนำมาซึ่งวินัยและสมรรถภาพ สมาคมซึ่งมีสมาชิกน้อยกว่าผู้ร่วมงาน
คราวนี้ต้องมีกรรมการฉันทใด ผู้ร่วมงานคราวนี้ซึ่งมีจำนวนมาก ก็ยังจำต้องมืองค์
การบัญชาการฉันทนั้น เมื่อองค์การในการรับใช้ชาติจำเป็นต้องมีขึ้นดังกล่าวแล้ว
ก็จำเป็นจะต้องมีนามสำหรับในการนี้ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ซึ่งทำหน้าที่
เป็นผู้แทนของประชาชนชาวไทยอยู่ในต่างประเทศได้รับความรับรองตลอดมา
ก็มีความจำเป็นที่จะต้องเรียกองค์การและผู้ร่วมงานในต่างประเทศว่า “เสรีไทย”
เพราะเวลานั้นต่างประเทศเข้าใจว่าประเทศไทยอยู่ภายใต้ความครอบครองของ
ญี่ปุ่น เสรีไทยไม่ใช่ผู้ที่อยู่ใต้ครอบครองของญี่ปุ่น ความหมายก็คือ ไทยที่เป็น
เสรีหรือไทยทั้งหลายที่ต้องการให้ประเทศของตนเป็นอิสระ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ต่าง
ประเทศรับรองการกระทำของผู้ที่อยู่ในประเทศ หาใช่เป็นคณะหรือพรรค
การเมืองไม่ ส่วนองค์การต่อต้านภายในประเทศนั้น ในชั้นเดิมไม่มีชื่อเรียกองค์การ
ว่าอย่างไร การชักชวนให้ร่วมงานตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม ๒๔๘๔ เป็นต้นมา
ก็ชักชวนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นให้พ้นประเทศ และเมื่อองค์การภายในและภายนอก
ประเทศได้ติดต่อกันแล้วในชั้นหลังสาส์นที่เจ้าหน้าที่ต่างประเทศได้มีมายังข้าพเจ้า
เรียกขานองค์การที่เราร่วมงานระหว่างคนไทยทั้งภายในและภายนอกนี้ว่า
Free Siamese Movement หรือขบวนการเสรีไทย เป็นนามสมญาที่ควรยอมรับ
ข้าพเจ้าก็ได้ถือเอานามนี้ได้ตอบกับต่างประเทศโดยใช้นามองค์การว่าองค์การ
ขบวนการเสรีไทย ซึ่งเราทั้งหลายก็จะเห็นได้ชัดดีกว่า ไม่ใช่เรื่องคณะพรรคการเมือง

วัตถุประสงค์ของเราที่ทำงานคราวนี้มีจำกัดดังกล่าวแล้ว และมีเงื่อนไขเวลา
สิ้นสุด กล่าวคือเมื่อสถานการณ์เรียบร้อยลงแล้วองค์การเหล่านี้ก็จะเลิก และสิ่งซึ่งจะ
เหลืออยู่ในความทรงจำของเราทั้งหลายก็คือ มิตรภาพอันดีในทางส่วนตัวที่เราได้ร่วม
รับใช้ชาติด้วยกันมา โดยปราศจากความคิดที่จะเปลี่ยนสภาพองค์การเหล่านี้ให้เป็น
คณะหรือพรรคการเมือง และเพราะเหตุที่การกระทำคราวนี้เป็นการเล่นองคุณชาติ

ผู้ใดจะรับราชการในตำแหน่งใดหรือไม่นั้น จึงต้องเป็นไปตามความสามารถตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนเหมือนดังคนไทยอื่นทั้งหลาย เราพึงพอใจด้วยความระลึกและความภูมิใจว่า เราได้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดมาเป็นคนไทย จริงอยู่ในระหว่างที่สะสางให้สภาพของประเทศกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ได้มีผู้ร่วมงานคราวนี้บางคนรับตำแหน่งในราชการ แต่ทั้งนี้ขอให้เข้าใจว่า บุคคลเหล่านั้นเข้ารับหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายโดยพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติ หรือนัยหนึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่กับนานาประเทศให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น หาใช่เป็นการเอาตำแหน่งราชการมาเป็นรางวัลไม่

ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ชาติ มิได้ถือว่าเป็นผู้กู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ไม่ได้ร่วมในองค์การนี้โดยตรง ก็ยังมีอีกประมาณ 17 ล้านคนที่ได้กระทำโดยอิสระของตน ในการต่อต้านด้วยวิธีทาง ที่เขาเหล่านั้นสามารถจะทำได้ หรือเอากำลังใจช่วยขับไล่ให้ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทยโดยเร็วก็มี หรือแม้แต่คนไทยที่นิ่งอยู่โดยไม่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้านญี่ปุ่นหรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ชาติทำการได้สะดวก ฯลฯ เป็นต้น คนไทยทั้งปวงเหล่านี้ทุกคนร่วมกันทำการกู้ชาติของตนด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนผู้ที่คอยขัดขวางการต่อต้านของผู้รับใช้ชาติจะเป็นโดยทางกายทางวาจาหรือทางใจนั้นก็มิบังเลืกันน้อยเป็นธรรมดา แต่เขาเหล่านั้นในทางพฤตินัยไม่ใช่คนไทย เพราะการกระทำของเขาเหล่านั้นไม่ใช่การกระทำของคนที่เป็นไทย เขามีสัญชาติไทยแต่เพียงโดยนิตินัยคือเป็นคนไทย เพราะกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงกล่าวได้ในนามของสหายทั้งหลายว่า ราษฎรทั้งปวงประมาณ 17 ล้านคน ที่เป็นไทยทั้งโดยนิตินัยและพฤตินัยนั่นเองเป็นผู้กู้ชาติไทย ฉะนั้น ผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะต้องขอขอบคุณอย่างสูงยิ่งก่อนอื่นก็คือ คนไทยทั้งปวงนี้

ในส่วนผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้าในการรับใช้ชาติ ข้าพเจ้าขอขอบใจหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช และขอบใจคนไทยในสหรัฐอเมริกา คนไทยในอังกฤษ คนไทยในจักรภพของอังกฤษ และคนไทยในประเทศจีน ผู้ที่ได้ช่วยเหลือกิจการอยู่ในต่างประเทศ

ส่วนภายในประเทศข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้าผู้ใหญ่ในกองบัญชาการ คือ นายทวี บุญเกิด นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส พลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ นายดิเรก ชัยนาม พลโท สีนาด โยธารักษ์ นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย ซึ่งได้เป็น หัวหน้าบัญชาการในการต่อต้านให้ดำเนินไปด้วยดี ข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้ารอง และผู้ที่ประจำในกองบัญชาการ ขอบใจหัวหน้าพลพรรคและพลพรรคอื่นทั้งหลาย ซึ่งถ้าจะระบุนามในที่นี้ก็จะเป็นการยืดยาว การกระทำของท่านเหล่านี้ จะปรากฏอยู่ในสมุดที่ระลึกซึ่งข้าพเจ้าจะสั่งให้รวบรวมขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบใจ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและตำรวจ ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกับข้าพเจ้าในงาน รับใช้ชาติคราวนี้โดยทั่วกัน

ในงานปฏิบัติหน้าที่คราวนี้ ได้มีสหายของเราเสียชีวิตไปหลายคน อาทิ พระองค์เจ้าจิระศักดิ์ นายกำจัด พलगูร นายสมพงศ์ ศัลยพงศ์ นายการะเวก ศรีวิจารณ์ และพลพรรคอื่นอีกหลายคนซึ่งหัวหน้าพรรคกำลังสำรวจรายนาม ขอให้สหายทุกคนซึ่งอยู่ ณ ที่นี้ ตั้งจิตอธิษฐานให้วิญญาณของผู้ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้วในงานนี้จงอยู่โดยผาสุกในสัมปรายภพ

ในที่สุดนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงพร้อมใจกันเปล่งเสียงชโยเพื่อสตุติคนไทย ทั้งปวง โดยขอให้คนไทยทั้งปวงเสวยความสุขเกษมสำราญในสันติภาพอันถาวร และอวยพรให้ชาติไทยตั้งมั่นเป็นเอกราชอยู่ชั่วกัลปาวสาน”

ศิลปะแห่งความสำเร็จ

หลวงประดิษฐมนูธรรมกล่าวในการเปิดอบรมนักศึกษา
ธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2480

ก่อนที่ท่านจะได้มา ณ มหาวิทยาลัยเพื่อรับการอบรมนี้ ข้าพเจ้า
เข้าใจว่าท่านคงจะได้ทราบความประสงค์และแนวทางแห่งการอบรมแล้ว
เพราะเหตุว่าการอบรมคราวนี้เป็นการอบรม ครั้งที่ 2 ต่อจากที่ได้ทำมาแล้วเมื่อ
ต้นปีหนึ่งครั้งหนึ่ง การที่ได้จัดให้มีการอบรมขึ้นในคราวนี้ก็เพื่อจะให้โอกาสแก่
ท่านทั้งหลาย ซึ่งได้สอบไล่วิชาในทางหลักการได้ครบบริบูรณ์ทั้ง 6 แล้ว ครั้น
จะรอไว้ให้มีการอบรมในปีหน้าก็จะทำให้ท่านจำเป็นที่จะต้องรอคอยอยู่อีกเป็น
เวลาหลายเดือน.

การที่ได้จัดให้มีการอบรมนั้น ท่านคงจะได้ทราบจากแนวการซึ่งผู้
ที่ได้รับการอบรมครั้งที่หนึ่งจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้น หนังสือนี้ชื่อว่า ธรรมศาสตร์
บัณฑิตย 2480 การที่ได้ให้มีการอบรมนั้นก็ด้วยเหตุที่เรามาคำนึงถึงท่านทั้งหลาย
ที่ได้เล่าเรียนสอบไล่ได้จนกระทั่งครบ 6 ภาคแล้วนั้น สิ่งที่ท่านจะรับไปคือ ได้

รับในทางหลักวิชา แต่ว่าบุคคลเราเมื่อได้มีหลักวิชาแล้ว ในการที่จะนำเอาหลักวิชาไปใช้ให้เป็นประโยชน์นั้น ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งคือว่า หลักวิชาเปรียบประดุจสิ่งซึ่งเราเก็บไว้ในตู้ในการที่เราจะไขตู้ให้นำเอาหลักวิชามาใช้ให้เป็นประโยชน์นี้เป็นศิลปะซึ่งความสำเร็จของแต่ละคนจะมีได้หรือไม่นั้นก็ย่อมอาศัยความชำนาญอาศัยการอบรมบ่มนิสัยของบุคคลเท่านั้น เหตุฉะนั้นในครั้งอบรมคราวที่แล้วมา ข้าพเจ้าจึงได้ชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษาเราจะต้องแยกออกเป็นสองอย่าง คือศึกษาในทางหลักวิชาการ ในทาง Instruction อย่างหนึ่ง และศึกษาในทางอบรมบ่มนิสัยคือในทาง Education อีกอย่างหนึ่ง และข้าพเจ้ามีความเห็นเป็นแน่ว่า บุคคลเราถ้าหากว่าไม่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยไปแล้ว แม้จะมีหลักวิชาดีประการใดก็ตาม บุคคลนั้นก็ไม่สามารถที่จะนำความสำเร็จมาให้แก่ชีวิตของตน หรือความสำเร็จหรือประโยชน์มาให้แก่หมู่คณะหรือประเทศชาติได้ เหตุฉะนั้นจึงจำเป็นที่สุดที่จะต้องมีการฝึกฝน การที่จะฝึกฝนนี้เราจะฝึกฝนผู้ใดบ้าง ในครั้งที่แล้วมา ข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้เห็นว่า การที่จะฝึกฝนนั้นเราจะต้องนำเอาผู้ที่ได้สำเร็จการศึกษาแล้วทั้ง 6 ภาคมาอยู่รวมกัน การอยู่รวมกันก็เพื่อที่จะกระทำให้ท่านทั้งหลายได้มีความรู้จักกัน ได้รู้นิสัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนกระทั่งให้รู้จักในเรื่องความสามัคคีในเรื่องหมู่คณะ นอกจากนั้นในการอบรมนี้เราพยายามให้หนักไปในทางที่จะอบรมให้ท่านได้สามารถเป็นบุคคลที่จะเข้าร่วมในหมู่คณะได้ ทั้งนี้ก็คือหลักในเรื่องมรรยาท ในการที่จะเข้าสมาคมและจะอบรมไปในทางกีฬาและทางพลศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะมีความเห็นว่าในการที่เราจะดำรงชีวิตของเรานั้นชีวิตของเราก็จะเต็มไปด้วยการต่อสู้ หมายความว่า จะต้องต่อสู้ธรรมชาติ และอุปสรรคอีกหลายประการ ซึ่งท่านทั้งหลายที่อยู่ในที่นี้คงจะได้ประสบ และบางที่ท่านจะได้ต่อสู้มาบ้างแล้วก็เป็นได้ หมายความว่าต่อสู้จากความเหนื่อยยากลำบากด้วยประการต่าง ๆ แต่เมื่อชีวิตของเราเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำการต่อไปเช่นนี้แล้วเราก็ควรที่จะอบรมให้ไปในทางความเป็นนักกีฬา คือหมายความว่าในทางร่างกายและอุปนิสัย ให้รู้จักการต่อสู้ไม่ใช่เราจะต่อสู้ไปโดยไม่มีธรรมกีฬาก็ไม่ การต่อสู้ในทางกีฬาก็เป็นการต่อสู้ในทางธรรม หมายความว่าแม้เราจะแพ้ เราก็ไม่ถือโกรธ หรือว่าเราชนะเราก็ไม่ซ้ำเติม นี่แหละเป็นวัตถุประสงค์ ซึ่งจะอบรมไปในทางที่ให้เป็นนักกีฬา.

นอกจากนั้น สิ่งสำคัญที่สุดในการที่เราจะต่อสู้ในชีวิตของเรา ก็จำเป็นต้องรู้จักกาลและภูมิประเทศ ในหลักวิชาต่าง ๆ ที่ท่านได้มานั้นความจริงเป็นหลักวิชาซึ่งได้สั่งสอนหรือได้วางไว้เป็นกลาง ๆ แต่การที่จะนำไปใช้ก็จำเป็นจะต้องดูว่า จะเหมาะแก่กาลแล้วหรือยัง ดังเช่นการศึกษาเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น การที่จะนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้จำเป็นจะต้องพิจารณาว่าในท้องที่นั้นเหมาะแล้วหรือยังในการที่จะนำเอาหลักเศรษฐศาสตร์ไปใช้ หรือเหมาะสมแก่กาลสมัยหรือสภาพแล้วหรือยัง ไม่ใช่ว่าจะนำไปใช้ได้ในทุกกรณีและในทุกกาล เพราะฉะนั้น ในการที่อบรมนี้ก็จะพยายามที่สุดที่จะให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวมาแล้ว แต่ด้วยเหตุว่าเวลาการอบรมกำหนดไว้แค่เพียง 2 สัปดาห์เท่านั้น ในการที่จะทำให้สำเร็จสมประสงค์ทั้งหมดย่อมเป็นการยาก แต่อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดเวลาไว้ 2 สัปดาห์ ก็เพื่อจะเป็นแนวทาง เมื่อท่านอบรมไปแล้วอย่างน้อยจะได้รู้แนวทางนำวิชาและหลักวิชาซึ่งได้สอบไล่ได้แล้วนั้นไปใช้ ท่านจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์และอบรมอย่างใดบ้าง ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่แต่เพียงว่าจะให้ผลแห่งการอบรมนี้ฝังอยู่ในจิตใจของท่าน และเป็นแนวทางเพื่อท่านจะได้ไปปฏิบัติในวิถีของชีวิตต่อไปอีก เมื่อได้เสร็จการอบรมแล้ว.

ข้อความพิสดารเกี่ยวแก่การอบรมนี้หวังใจว่าท่านคงจะได้รับเอกสารจากมหาวิทยาลัย เพราะว่าในครั้งแรกก็ได้มีเอกสารอยู่หลายอย่าง เพื่อที่จะไม่ต้องกล่าวข้อความให้ยืดยาว ข้าพเจ้าจะได้สั่งให้เจ้าพนักงานแจกเอกสารนี้แก่ท่าน เพื่อท่านจะได้ไปอ่านในเมื่อมีโอกาส หวังว่าในที่สุดนี้ข้าพเจ้าขออวยพรให้ท่านนักศึกษาทั้งหลาย ที่ได้มาอบรมในคราวนี้ ขอให้มีความสุขกายสบายใจและขอให้ได้รับผลแห่งการอบรมสมดังความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะนำความเจริญมาสู่ตัวท่าน สู่ครอบครัว และประเทศชาติ.

ข้อความตอนหนึ่งในจดหมายที่นายปรีดี พนมยงค์ มีถึง ลอร์ดคิลเลอร์น ข้าหลวงใหญ่ ก่อนอำลาจากสิงคโปร์ ภายหลังจากที่ รัฐบาลอังกฤษรับรองรัฐบาลรัฐประหาร 2490

“โดยจดหมายฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอปฏิเสธอย่างเด็ดขาดว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้มีส่วนพัวพันด้วยประการใด ๆ ทั้งสิ้นกับการฉ้อฉลของสมเด็จพระเจ้า- อยู่หัวอันนมหิตล ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างสุดซึ้งในการสวรรคตของพระองค์ นอกจากนี้ข้าพเจ้าใคร่ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ข้าพเจ้าทราบดีและเชื่อมั่นว่า ไม่มีคนใดที่อยู่กับข้าพเจ้าในขณะนี้มีส่วนพัวพันกับเหตุการณ์อันน่าสลดใจครั้งนั้น”

จดหมายนายปรีดี พนมยงค์ ถวายหม่อม
เจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล ระหว่างลี้ภัยการเมือง
ณ เมืองสิงคโปร์ ข้อความในจดหมายฉบับนี้เป็น
ลายมือของพูนศุข ส่วนลายเซ็นนั้นเป็นลายเซ็นของ
นายปรีดีเอง

คุณ เจ้ามหาฯ ทรงทราบ

ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบเรียนมาในอันที่ข้าพระพุทธเจ้าเกิด ๔
หม่อม กรมหม่อมได้รับเกล้าฯ ขอขอบพระทัยหม่อมราชวงศ์เจ้า
ผู้สำเร็จราชการสมเด็จเจ้ามหาฯ ได้ทรงพระกรุณาฯ ความเมตตาธรรม แก่กระหม่อมตลอด
มา กระทั่งบัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอเรียนมาอีกว่า ได้กราบขอรับความ
เมตตาของกระหม่อม ขอถวายความกราบขอรับมาอีกว่า ข้าพระพุทธเจ้า
ขอเรียนมาอีกว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอเรียนมาอีกว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอเรียนมาอีกว่า

ม.ร.ว. พนมยงค์
๑๑ พ. ค. ๒๕

ร่างจดหมายถึงท่านพุทธทาสภิกขุ

ผู้บันทึก

Went to

normalizing

1/01/20

adul

means

अनुभव
नियंत्रण प्रणाली का मतलब है कि प्रणाली को नियंत्रित करने के लिए

not for more than 100

~~Handwritten notes:~~

[illegible]

~~наименование организации~~ * наименование субъекта
наименование подразделения Р - наименование подразделения

my Subordinate is a woman

~~William B. Brown~~

ขอเรียนขอโทษที่ส่งล่าช้า และเพื่อเป็นการขอบคุณที่ส่งมาให้

~~Поиск не требуется~~ 01.05.07

ကျေးဇူးတင်အပ်ကြောင်း အားလုံးသိရှိအောင် အသိပေးအပ်ပါသည်။

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial v^i} \right) = \frac{\partial L}{\partial x^i}$

[illegible]

ม.ล. ภาณุมาศ ราชบุรณ

7. "Bordado de madeira"

(Term) Student Information of Student Name and

PRIDI BANOMYONG
(PRIDI PHANOMYONG, PRIDI PHOMYONG, LUANG PRADIT,
LUANG PRADIT MANUOHARM)
ANCIEN RÉGENT ET
ANCIEN PREMIER MINISTRE DE THAÏLANDE (SIAM)
GRAND-CROIX DE LA LÉGIION D'HONNEUR
177, AV. ARISTIDE BRIAND TÉL. 666-88-66
9100 ANTOUV

๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๓

เรียน คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ที่นับถือ

จดหมายของคุณฉบับลงวันที่ ๑๓ พ.ค. ๒๕๒๓ ได้ทำให้ผมมีความปลาบปลื้มเป็นอันมาก ที่คุณได้ช่วยพรในวันคล้ายวันเกิดของผมอายุครบรอบ ๔๐ ปี ประกอบด้วยความวิจารณ์ของคนที่เห็นความบริสุทธิ์ของผมที่ได้รับใช้ชาติไทยซึ่งเป็นที่ยกย่องการะสูงสุดของปวงชนชาวไทยทั้งมวล และความบริสุทธิ์ของผมกับความบริสุทธิ์ของบุคคลที่ถูกประหารชีวิตในการปฏิวัติ ร. ๘

ตามที่คุณขอให้ออกจากผมในการเขียนการทูลซึ่งคุณได้ปฏิเสธเกี่ยวกับต้นตอว่าผมมีเพียงแต่เป็นสื่อให้สิทธิแก่คุณเท่านั้น หากขอพรเพื่อที่คุณอีกด้วยในการที่คุณมีคุณธรรมสูง คือเมื่อหลังจากไปเพราะความเข้าใจผิดแล้วทราบความจริงภายหลัง คุณก็มีความกล้าหาญกับความเข้าใจอีกนั้น อันเป็นลักษณะของบุคคลที่หน้าซึ่งรับใช้ชาติและราชฎเพื่อความเป็นเอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ ผืนพิภพความเป็นกลาง และความสมบูรณ์พร้อมด้วยประชาธิปไตยของราชฎ ผมจึงขอช่วยพรให้คุณประสบความสำเร็จทั้งทางกายและทางใจ และประสบความสำเร็จทั้งภายในการรับใช้ชาติและราชฎดังที่ผมกล่าวนั้น

ผมรู้สึกดีที่มีความผิดพลาดที่ไ้ใช้วิธีไม่เหมาะสมในการโต้ตอบข้อเขียนของคุณ ซึ่งขออภัยคุณไว้ในที่นี้ด้วย

อนึ่ง ผมมีความยินดีที่จะมีโอกาสสนทนากับคุณหาความปรารถนา

ด้วยความนับถือ

Pradi Banomyong

ข้าพเจ้ามาด้วย

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔

คุณเล้ง สวัสดิ์สมบัติ เพื่อนรัก

ผมได้ทราบข่าวว่า คุณเล้ง ลี้ว เป็นคนจนมากจนไม่มี
มากพอจะคอยหาเงินมาให้ผม ผมจึงได้ส่งภาพของผม
ไปให้คุณเล้ง

ผมได้ทราบว่าคุณเล้งเป็นคนจนมากจนไม่มีเงิน
ไปซื้อเสื้อผ้า ๆ มานี้ ผมขอให้คุณเล้งอย่าลืม
กับคุณเล้ง เพราะผมมีตัวที่ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้
ลี้วไปที่คุณเล้ง ผมส่งไปให้คุณเล้งเป็นเพื่อนที่รัก
คนหนึ่งของคุณเล้งตั้งแต่เราเริ่มรู้จักกันในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ -
๑๙๖๗ ซึ่งเราพักอยู่ที่บ้าน Rev. R.S. Dadds ที่
Risely Vicarage, England. ผมได้มา
ได้มาที่ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้
ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้
ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้

ผมได้ทราบว่าคุณเล้งเป็นคนจนมากจนไม่มีเงิน
ไปซื้อเสื้อผ้า ๆ มานี้ ผมขอให้คุณเล้งอย่าลืม
กับคุณเล้ง เพราะผมมีตัวที่ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้
ลี้วไปที่คุณเล้ง ผมส่งไปให้คุณเล้งเป็นเพื่อนที่รัก
คนหนึ่งของคุณเล้งตั้งแต่เราเริ่มรู้จักกันในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ -
๑๙๖๗ ซึ่งเราพักอยู่ที่บ้าน Rev. R.S. Dadds ที่
Risely Vicarage, England. ผมได้มา
ได้มาที่ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้
ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้ตัวนี้

ด้วยความรักของคุณเล้ง / ผู้ส่งภาพ

จดหมายถึงคุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ

PRIDI BANOMYONG

(PRIDI PHANOMYONG, PRIDI PANOMYONG, LUANG PRADIT, LUANG PRADIST MANUDHARM)

ANCIEN RÉGENT ET

ANCIEN PREMIER MINISTRE DE THAILANDE (SIAM)

GRAND-CROIX DE LA LÉGIION D'HONNEUR

173, AV. ARISTIDE BRIAND

92160 ANTONY (FRANCE)

TÉL. 860.55.64

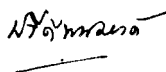
23 พฤศจิกายน 2525

เรียน คุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ ที่รัก

เมื่อวันวานนี้คุณไพโรจน์ ชัยนาม ได้นำหนังสือ 2 เล่มที่คุณหญิงฝากมาให้ผมคือ หนังสือชื่อ "สิทธิสตรี" ซึ่งคุณหญิงได้พิมพ์เป็นอนุสรณ์อายุครบ 6 รอบ หนังสือนี้เป็นประโยชน์มากแก่ผู้สนใจในการศึกษาหาความรู้ที่เป็นความจริงได้ทราบว่าคุณหญิงกับสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายได้เป็นกองหน้าของสตรีไทยที่ได้อุทิศสละพยายามต่อสู้เพื่อสตรีจนได้รับสิทธิเท่าเทียมชายแทบทุกอย่าง ยกเว้นสิทธิบางอย่างที่คุณหญิงและสตรีที่มีสติสัมปชัญญะเห็นว่าสตรียังไม่ควรรับดังที่คุณหญิงให้สัมภาษณ์บนสห.ไทยแลนด์ไทยเมื่อ 2 พฤษภาคม 2524

เนื่องในวาระที่คุณหญิงมีอายุครบ 6 รอบ ผมขอเดชะคุณพระศรีรัตนตรัยและผลานิสงส์ที่คุณหญิงได้บำเพ็ญเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และราชอาณาจักรไทย รวมทั้งผลานิสงส์ที่คุณหญิงได้บำเพ็ญเพื่อสิทธิสตรีนั้น โปรดคลงบันดาลให้คุณหญิงมีอายุยืนนาน ประสบความสุขสวัสดิ์ทุกประการ

ด้วยความรักและคิดถึง

ร่างจดหมายถึงนายสุภา ศิริमानนท์

25 พ.ค. 2525

เรียน คุณสุภา ศิริमानนท์ ที่รักและเป็นที่รัก

เคารพและรักใคร่

เมื่อได้รับจดหมายของคุณเมื่อวันที่ 8 เดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา

ได้นำมาอ่านและคิดถึงคุณมาก

1. ตามที่คุณเขียนถึงเรื่องที่เราจะเดินทางไปต่างประเทศ

เดือนธันวาคม 2526

2. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

3. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

4. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

5. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

6. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

7. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

8. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

9. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

10. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

11. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

12. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

13. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

14. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

15. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

16. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

17. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

18. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

19. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

20. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

21. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

22. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

23. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

24. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

25. เรื่องที่เราจะไปต่างประเทศ

ด้วยความรักและคิดถึงคุณมาก

๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓

คุณอัมพา ห่อรัก

จากแม่เพี้ย กุดเสก อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
ห้องเลขที่ ๕๕ ไร่ ๑๐๐ ตารางวา หมู่ ๕ ตำบลบ้านทราย
อำเภอเสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
ได้มอบหมายให้ทำเงินสัปดาห์ละ ๑๐๐ บาท

ขอขอบคุณแม่เพี้ย และพี่สาว
และพี่ชายที่มีชื่อเรื่อง คุณแม่เพี้ย
ขอขอบคุณ
๑๑/๑๑/๑๑
๑๑/๑๑/๑๑

๓ สิงหาคม ๒๕๒๕

คุณนิต ห้องรัก

ได้รับจดหมายของน้องนิตมา ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๒๕ แล้ว
ขอมิได้น้องมากที่ได้ชื่อเป็นทั้งแฟนของพี่เป็นได้ทั้งเพื่อนกระต๊อบ
สักการ พละ ห. ๖. ๑. มรรคนพไตรดัดตั้งดั่งใจ ได้สร้างรักไม่
โดยกลทางสักการ ได้กอดน้องมาเชยๆ พลเคียดสารมาเชยๆ สนุก
สนุกสนาน มรรคนพ พี่มรรคนพเกิดได้เป็นอยู่เป็นสุขมาก
อยู่ได้เป็นสุขของมา

เรื่องเงินที่ได้จากดั่งนี้ พี่ส่งไปซื้อของกินที่มรรคนพ
ในจดหมายของน้องนิตยังมีไหมในเล่มแล้ว สักนิต
ไม่ได้รับเงินจากดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ให้ไว้กับดั่งนี้

พี่ไม่กลัวมีเงินที่ดั่งนี้มาก กลัวมีเงินที่ดั่งนี้
ดั่งนี้

สิ่งของของพี่ที่หัดลงตามดั่งนี้ สิ่งของที่ดั่งนี้
กรรมที่ดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้
พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้
พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้ พี่ได้มาดั่งนี้

ดั่งนี้ ดั่งนี้ ดั่งนี้ ดั่งนี้ ดั่งนี้

ดั่งนี้ ดั่งนี้ ดั่งนี้

ดั่งนี้

หมายเหตุ คุณนิต คือนางสาวนวลจันทร์ ณ ป้อมเพ็ชร

17 rue Emile Dubois

Paris 14:

23rd October 1970

His Lordship
Earl Mountbatten
of Burma.

your Lordship

my wife and I have arrived in Paris
with grateful memories of your kind hospitality
at Broadlands during 17th to 18th instant.

I hope your Lordship could enjoy
and find many truth in reading "The
Devil's Discus" which Mr. Rayne Kruger has
done his utmost to find 2 copies for me
to send you, one for yourself and another
for humbly submitting to Her Majesty the Queen.

Mr. Rayne Kruger has promised me
to be at ~~his~~ ^{your} Lordship's disposal if ^{you} desire some
more details of his investigation concerning
King Ananda's death.

I avail myself of this opportunity to
convey to your Lordship, ^{you} my high respect and
my best wishes for good health and prosperity.

Indi Banomying

BROADLANDS.
ROMSEY.
HAMPSHIRE.
SO5 9ZD.

TELEPHONE
ROMSEY 3333.

26th October, 1970

Dear Friend,

I am writing to thank you for having managed to obtain two copies of Mr Rayne Kruger's fascinating book "The Devil's Discus" and having inscribed one for the Queen and one to me. Mrs Collins sent them round to my house and they arrived just in time for me to take to the Queen and hand it over to Her Majesty in person. She expressed great interest in the book and said she was glad to have it in her library.

I enjoyed having you both to stay at Broadlands very much and was particularly fascinated by our long conversations on Saturday evening and Sunday morning about all the excitements that occurred in Siam, both during my time and above all afterwards when King Ananda had been killed. I propose to dictate a memorandum on our conversation and if I think it will interest you sufficiently I will send you a copy in due course.

Yours sincerely

Margaret Thatcher

P.S. Thank you so much for your nice letter of 23rd October - just received. I enclose a copy of my letter to Mr. Kruger

17, Rue Emile Dubois
PARIS 14^e

4th November 1970

His Lordship
Earl Mountbatten of Burma

Your Lordship

I have received your letter of 26th October with many thanks.

I take the opportunity to enclose herewith a copy of an aide-memoire concerning "The efforts by certain quarters in Thailand to discredit the book "Devil's Discus" and to counter the influence of Pridi Banomyong among the Thai people", and a free translation of my plaint against Kukrit & Associates, which I hope would interest your Lordship.

Please accept my highest respect.
- yours truly

Pridi Banomyong

BROADLANDS,
ROMSEY,
HAMPSHIRE.
SO5 9ZD.

TELEPHONE
ROMSEY 3333.

30th December 1970

My dear Friend,

Thank you so much for your nice
Christmas card which I much appreciated.

I hope you are keeping well and
send you both my best wishes for 1971.

Yours sincerely

Herbert A. Brown

His Excellency Mr. Pridi Banomyong, GCMG

17 rue Emile Dubois,

Paris 14e,

FRANCE.

Appendice VIII

 N° 000 **TÉLÉGRAMME** 28/8/1979

HER MAJESTY QUEEN ELISABETH
BUCKINGHAM PALACE
LONDON

MY WIFE AND I LEARNED OF TRAGIC DEATH OF OUR BELOVED
LORD MOUTBATTEN WITH GRIEF AND SHOCK STOP WE HUMBLY CONVEY
TO YOUR MAJESTY OUR PROFOUND CONDOLEANCES STOP

PRIDI BANOMYONG

 FORMER REGENT AND FORMER PRIME MINISTER OF THAILAND

TELEGRAM FROM H.M.QUEEN ELISABETH II

TO

PRIDI BANOMYONG

NNNN+
250401Z ANTONY F
260406TE PARIR F+
250401Z ANTONY F
258 2059
260406TC PARIR F

ZCZC QTC613 LPB894 LMC509 XLH025 FCW006
FRXX BY GBLH 037
LONDONLH 37/34 15 1922

ETATPRIORITE
MR PRIDI BANOMYONG 173 AVENUE ARISTIDE BRIAND 92
ANTONYFRANCE

THANK YOU VERY MUCH FOR YOUR KIND EXPRESSION OF SYMPATHY
ON THE DEATH OF LORD MOUNTBATTEN. I WAS TOUCHED BY YOUR
MESSAGE.

ELIZABETH R

COL 173 92

จดหมายถึงลูกสามคนที่พำนักอยู่กรุงปารีส

ความรู้ทั่วไป เรื่องทีหนึ่ง

วันที่ 20 กันยายน 2511

ปาล แป่ว ดา ลูกรัก

ด้วยพ่อได้เคยเขียนถึงแม่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปทางวิชาการหลายอย่างเพื่อให้แจ้งแก่ลูกรับไว้ศึกษา พ่อเห็นใจแม่ที่แก่แล้วที่ต้องถ่ายทอดเรื่องวิชาการเมื่อไม่นานมานี้แม่ได้แจ้งแก่พ่อขอให้พ่อเขียนตรงมายังลูก ฉะนั้นพ่อจึงเริ่มที่จะทำความรู้ทั่วไปเท่าที่พ่อเห็นสมควรจะถ่ายทอดมายังลูกโดยมีเลขหมายถือว่าเป็นเรื่องทีหนึ่งตั้งแต่ฉบับนี้เป็นต้นไป ส่วนฉบับต่อ ๆ ไปก็อาจจะจะมีเรื่องใหม่หรือคัดเอาเรื่องที่เป็นวิชาการซึ่งเคยบอกมาแล้วมาจัดทำเป็นฉบับ ๆ ต่อไป

ความรู้ทั่วไปที่พ่อจะทยอยส่งมาเป็นระบบนั้น พ่อมอบให้เป็นมรดกแก่ลูกทุกคนทั้งที่ปารีสและที่อยู่กับพ่อ เพื่อว่าถ้าพ่อตายแล้วขอให้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อญาติมิตรและผู้สนใจจะได้ศึกษา แต่ก่อนอื่นขอให้ปาลรับภาระที่จะชวนน้อง ๆ ซึ่งอยู่ที่ปารีสให้ศึกษาอย่างเป็นระบบ คือตามปกติปาลไปพบแม่และน้อง ๆ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ก็ขอให้นำเอาความรู้ทั่วไปที่ได้รับจากพ่อเพื่อทุกคนอ่านและ

ศึกษากันโดยคำนึงว่าอย่าให้เสียร่างกายและแรงสมองที่พออดสำหรับเห็นด้นน้อย จัดถ่ายทอดให้ อีกประการหนึ่ง ก็มีหลายเรื่องซึ่งจะเป็นคุณความดีของลูกเอง เพราะถ้าเรื่องที่ลูกควรรู้จักพ่อแม่ลูกไม่รู้ก็จะทำให้ญาติมิตรเห็นว่าเสียแรงเป็นลูกพ่อ ซึ่งมีคนนับถือเป็นอาจารย์แต่เหตุใดลูกจึงไม่รู้ ในส่วนเกี่ยวกับตัวพ่อนั้น ก็ได้พยายามทำหน้าที่ดีที่สุดที่จะถ่ายทอดความรู้ให้เท่าที่จะเป็นไปได้แต่ลูกคนใดจะรับได้เพียงใดหรือไม่พอก็ไม่บังคับ อย่างไรก็ตามพ่อหวังว่าถ้าได้จัดพิมพ์ความรู้ทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้ว ญาติมิตรและผู้สนใจก็อาจจะเห็นเป็นประโยชน์แก่เขาบ้างไม่มากก็น้อย

ความรู้ทั่วไปดังกล่าวข้างบนนั้นมีหลายเรื่องและหลายส่วนซึ่งมีผู้รู้กันอยู่ แต่พ่อเห็นพ้องกับ ร.ม.ต.ยุติธรรมผู้หนึ่งซึ่งได้พินิตยสาร “ชาวศาล” ขึ้นเมื่อภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ท่านผู้นั้นได้นำข้อคิดเกี่ยวกับ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเขียนไว้อย่างย่อ ๆ และท่านได้กล่าวว่าเรื่องนั้น ๆ บางคนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องที่รู้ ๆ กันอยู่แล้ว แต่ท่านให้ข้อสังเกตว่ายังมีคนอื่นอีกมากที่ไม่รู้ พ่อก็ถือคติเช่นว่านี้

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการเรียนรู้และไม่รู้สิ่งที่เป็นสามัญสำนึกแล้วก็มีคติของ ศาสตราจารย์ผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า การไม่รู้อาจเป็นโดยไม่รู้โดยไม่ตั้งใจ ในกรณี เช่นนั้นเมื่อได้ศึกษาใช้ปัญญาและสติพร้อมทั้งมีความเฉลียวมีความสังเกตก็อาจรู้ได้ แต่ที่ร้ายที่สุดคือไม่รู้โดยตั้งใจจะไม่รู้ซึ่งเป็นการแก้ไขยากเพราะเนื่องจากมีอุปาทานหรือมีกิเลสที่หนาแน่นฝังอย่างถอนไม่ขึ้นแล้ว จึงทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าสู่สัจจะได้แม้จะเป็นรูปธรรมที่ประจักษ์ ก็ไม่อาจจะเห็นรูปธรรมนั้นได้ คือเกิดความลังเลใจ ฉะนั้น ในการที่ลูกจะศึกษาความรู้ทั่วไปที่พ่อถ่ายทอดให้ก็ต้องทำตนโดยชำระสมองให้ปราศจากอุปาทานและกิเลส จึงจะรับเอาสิ่งที่ป็นสัจจะตาม ภาววิสัยและตามรูปธรรมที่ประจักษ์ได้ อนึ่งพ่อขอให้ระลึกถึงคติโบราณของไทย ว่าคนที่ฉลาดนั้นจะต้องมีความเฉลียวจะต้องมีความสังเกตเพราะความสังเกตนั้นเป็น บ่อเกิดแห่งปัญญาและสติ ปรัชญาเมธีตั้งแต่สมัยกรีกที่ค้นคว้าหาสมมูลฐานของโลก นั้น ก็เริ่มมาจากความสังเกตก่อน เช่นสังเกตน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง แล้วน้ำแข็งกลายเป็นน้ำ และสังเกตเรื่องดิน ไฟ ลม ฯลฯ และจากความสังเกตของปรัชญาเมธีหลาย ชั่วก็ได้พัฒนาความรู้ขึ้นเป็นวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบันนี้ ถ้า

ปราศจากความสังเกตแล้วก็เป็นไปได้ที่บุคคลใดจะอ้างว่ามีปัญหาหรือมีความฉลาด เพราะว่าที่แท้จะเป็นการถือตามคำบอกเล่าที่ห่างจากสัจจะ อนึ่งการสังเกตนั้น ปฐมเมธีและคติพจน์ของท่านผู้รอบรู้ก็สอนให้สังเกตสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมาก่อนอย่างเป็นระบบและอย่างละเอียดถี่ถ้วน เรื่องนี้จะได้กล่าวเมื่อถึงโอกาสเหมาะสมในฉบับต่อ ๆ ไป

ในฉบับนี้พอจะได้เริ่มเรื่องเกี่ยวกับปัญหาปัจจุบันซึ่งเป็นข่าวอยู่ในเมืองไทย คือปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของประชากรในชนบทกับในเมือง เพราะสังเกตเพียงแต่ฟังวิทยุหรืออ่านข่าว น.ส.พ. ก็น่าสนใจว่า พลเมืองในกรุงเทพมหานครมีเพิ่มขึ้นอย่างมากมายและเมื่อคืบนี้พอได้ฟังวิทยุโตเกียวภาคภาษาไทยซึ่งนักประชากรศาสตร์ได้วิจารณ์ว่าอีก 20 ปี ประชากรที่เป็นชาวนาญี่ปุ่นจะมีเพียงร้อยละ 5 ของพลเมืองญี่ปุ่นทั่วทั้งประเทศ ทั้งนี้ก็เป็นทางโน้มของพลเมืองชนบทที่เข้าไปอยู่ในเมืองอันเป็นปรากฏการณ์ที่ประจักษ์อยู่ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งวิชาประชากรศาสตร์ (DEMOGRAPHY) อันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ได้ให้กฎไว้ผู้ใดรู้ดีว่าเศรษฐกิจเป็นรากฐานของการเมืองก็ต้องสนใจทางโน้มของประชากร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจ มิฉะนั้นการเมืองของผู้นั้นก็เลื่อนลอยอยู่ในอากาศมิได้มีพื้นฐานบนเศรษฐกิจเลย ทางโน้มประชากรดังกล่าวแล้วจะเป็นไปในเมืองไทยอย่างไรและเนื่องจากเหตุใดนั้นจะได้กล่าวต่อไป

1. อัตราพลเมืองในพระนครเป็นร้อยละของพลเมืองทั่วประเทศไทยเทียบได้ดังต่อไปนี้

ก. พ.ศ. 2480 พลเมืองทั่วประเทศ 14,464,105 คน พลเมืองในพระนคร 684,994 คน เท่ากับร้อยละ 4.74

ข. พ.ศ. 2503 พลเมืองทั่วประเทศ 26,257,916 คน พลเมืองในพระนคร 1,577,003 คน เท่ากับร้อยละ 6.01

ค. พ.ศ. 2510 พลเมืองทั่วประเทศประมาณ 32 ล้านคน พลเมืองในพระนคร 2,257,684 คน เท่ากับร้อยละ 7.06

ถ้าสมมติว่าจะมีใครเถียงอย่างไร้เดียงสาว่าพลเมืองก็ต้องเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ก็ขอให้ตอบว่าเราได้ติดตามอัตราร้อยละ คือพลเมืองทั้งในชนบทและในพระนครส่วนที่เกิดมากกว่าตายเมื่อรวมทั่วทั้งประเทศแล้วก็อัตราเดียวกัน

แต่ที่พลเมืองในพระนครมีเพิ่มสูงกว่าเป็นลำดับมานั้นก็แสดงว่าเป็นคนจากชนบทเข้ามาในพระนคร และจะเถียงว่ามีคนต่างด้าวเพิ่มเข้ามานั้น บัดนี้กฎหมายคนเข้าเมืองก็จำกัดคนเข้ามาจากต่างประเทศ จึงขอให้เดือนชಾಯ่าต้องรู้ถึงตัวเลขทางโน้มที่เป็นจริง และแม้จะไม่ได้ตัวเลขก็ค่อยสลับรับฟังจากวิทยุและเอกสารอื่น ๆ บอกชัดอยู่แล้วว่าคนชนบทเข้ามาอยู่ในพระนครมาก

2. ทางโน้มของคนชนบทเข้ามาอยู่ในนครปรากฏในยุโรป อเมริกา เอเชียที่ยังไม่ปลดแอก จะขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ก. ฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1954 มีชาวนาและชาวประมง 5,194,919 คน ใน ค.ศ. 1962 ลดลงเหลือ 3,897,960 คน ให้พึงสังเกตว่าเนื้อที่นาของฝรั่งเศสมิได้ลดลงไปกว่าเดิมและผลิตผลเกษตรที่ทำได้ก็ยังมีเหลือที่รืออยู่แล้วว่าเมื่อไม่นานมานี้ฝรั่งเศสได้ทำสัญญาขายข้าวสาลีให้ประเทศหนึ่งในเอเชีย 5 แสนตัน

ข. สรอ. ปรากฏว่าคนที่อยู่ที่น่าน้อยลงตามลำดับใน ค.ศ. 1962 เหลือเพียง 7.7% แต่เนื้อที่นาก็ได้ลดลงไป ผลิตผลก็ยังเหลือขายในตลาดโลก ผู้ที่สนใจเอาใจช่วยชาวนิโกรนั้น ถ้าเอาใจใส่จริง ๆ ศึกษาสภาพที่ชาวนิโกรต้องจากชนบทเข้ามาสู่ในเมืองก็จะรู้เหตุผลว่ามีอะไรบ้าง เหตุผลอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อเครื่องจักรกลในการทำนาได้พัฒนามากขึ้นเจ้าของนาที่ใช้แรงงานลูกจ้างน้อยลง ชาวนิโกรและชาวผิวขาวที่เคยเป็นลูกจ้างทำนาก็ต้องอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองทั้ง ๆ ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทำไม่ได้ ต้องตกเป็นคนยากจนอยู่ในเมืองก็สมัครใจอยู่ในเมือง

บางคนเดาสดว่าชาวนานิโกรโง่ เพราะก่อนเข้ามาในเมืองนั้น พวกตนก็ประกอบเป็นคนยากจนในชนบทส่วนมาก ดูช่างไม่มีปัญญาเสียเลยที่จะคิดล้อมเมือง แต่เราเห็นว่าอดีตชาวนานิโกรไม่โง่และเห็นว่าการที่เขาเข้ามาอยู่ในเมืองนั้น คือเป็นการรุกเข้ามาในเมืองได้แล้วหากแต่พวกเขากำลังแสวงหาอาวุธอยู่ ฝ่ายเจ้าสมบัติอเมริกันก็รู้เค้าจึงพยายามที่จะออกกฎหมายควบคุมอาวุธปืนซึ่งแม้ว่ากฎหมายนั้นจะออกใช้แต่ในทางปฏิบัติก็เป็นการยากเพราะอาวุธปืนในสรอ. มีกระจัดกระจายทั่วไปและชาวนิโกรก็มีปัญหาในทางเทคนิคเพียงพอที่จะทำอาวุธได้ ความวิตกของเจ้าสมบัติก็มีอยู่มาก ต้องคอยระวังว่าชาวนิโกรที่รุกเข้ามาในเมืองได้แล้วนั้นจะทำอะไรขึ้น

ค. ในประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อ ค.ศ. 1960 มีที่เพาะปลูกประมาณ 35 ล้านไร่ มีแทรกเตอร์ 520,000 คัน นี่ก็เห็นแล้วว่าแทรกเตอร์จะต้องมาแทนแรงงานของชาวนา ฉะนั้นทางโน้นที่ว่าอีกประมาณ 20 ปี ชาวนาญี่ปุ่นจะเหลือเพียงร้อยละ 5 ของพลเมืองทั้งหมดนั้น จึงเป็นความจริงตามหลักวิทยาศาสตร์สังคม

ง. เกาหลีเหนือ นั้น เมื่อ ค.ศ. 1963 ก็ได้ใช้แทรกเตอร์ไถนาร้อยละ 95 ของเนื้อที่นาทั้งหมด เมืองสำคัญของเกาหลีเหนือก็มีพลเมืองจากชนบทมาเพิ่มขึ้น

ส่วนเกาหลีใต้ นั้น แแทรกเตอร์ก็ได้ทุนแรงงานชาวนาทำให้โฉมหน้าชนบทเกาหลีใต้เปลี่ยนแปลงไปโดยพลเมืองได้เพิ่มขึ้น

จ. ส่วนเวียดนามนั้น ภายหลังที่ส่วนเหนือได้รับการปลดปล่อยเป็นเอกราชแล้วแต่ก็กำลังเพ่งก่อร่างสร้างตัว แแทรกเตอร์มีอยู่บ้างแต่ยังไม่มากมาย และยิ่งในทุกวันนี้กำลังต่อต้านอเมริกันอยู่ ไม่ใช่ยอมปกติถ้าจะถอยหลังขึ้นไปก่อนปลดแอกจากฝรั่งเศสก็จะเห็นได้ว่าสมัยนั้นแทรกเตอร์ที่จะปรับปรุงสำหรับไถนาข้าวยังไม่มี

ส่วนในเวียดนามใต้ ซึ่งกำลังต่อสู้กันอยู่ในเวลานี้ก็ปรากฏว่ายังมีได้ใช้แทรกเตอร์กันแพร่หลาย แต่การที่พลเมืองในไซ่ง่อนได้เพิ่มขึ้นมาก ก็เนื่องจากเหตุอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการสงครามซึ่งต่างประเทศที่เวลานี้มิได้อยู่ในสภาพสงครามคนชนบทเข้ามาในเมืองเนื่องจากเครื่องมือการผลิตในชนบทซึ่งเป็นเครื่องมือสมัยใหม่ ได้ทุนแรงชาชนบทและชาชนบทเข้ามาในเมืองเพื่อประกอบกรอุตสาหกรรมหรือมีอาชีพอย่างอื่นในเมือง

3. เหตุแห่งการที่อัตราของคนในเมืองเป็นส่วนร้อยละต่อพลเมืองทั่วประเทศมีมากขึ้นนั้น ก็มีเหตุหลายอย่างซึ่งวิชาประชากรศาสตร์ได้กล่าวไว้แต่มีเหตุสำคัญอันหนึ่งก็คือ เนื่องจากเครื่องมือการผลิตสมัยใหม่ซึ่งเป็นเครื่องมือทุนแรง เมื่อมีมากขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเท่าใดการใช้แรงคนก็ย่อมต้องลดน้อยลงไปเป็นธรรมดา

การที่จะเข้าใจเรื่องนี้เป็นกรยากสำหรับผู้ที่ใช้ความคิดอันสืบเนื่องจากระบบศักดินา เพราะระบบศักดินานั้น มีรากฐานหยั่งลงไปถึงเครื่องมือการผลิต

ของระบบศักดินา คือการใช้ไถไม้และสัตว์พาหนะ ผู้ใดมีความคิดศักดินาชนิดนี้อยู่ก็ไม่มีทางที่จะเข้าใจว่าเครื่องจักรกลสมัยใหม่จะมีบทบาทอย่างไรเกี่ยวกับการเปลี่ยนโฉมหน้าของชนบท และคงตั้งทัศนะถือเอาชนบทของประเทศไทยเป็นสิ่งที่จะต้องอยู่กับที่ ตามคติ ความคิดศักดินาซึ่งเป็นความคิดอคติโลกาจารย์ (ซึ่งบางคนใช้ศัพท์ผิด ๆ ว่าอภิปรัชญา)

สำหรับนักวิทยาศาสตร์ซึ่งแม้จะเป็นความคิดเจ้าสมบัติหรือบุคคลสามัญที่แม้จะไม่ก้าวหน้าเป็นสังคมนิยม ก็ยังก้าวหน้ากว่าความคิดศักดินา ความคิดสามัญย่อมรู้ว่า เครื่องจักรกลเป็นเครื่องทุ่นแรงทำให้ลดแรงงานของมนุษย์ และสัตว์ได้เพียงใด

ส่วนพวกที่ก้าวหน้าอย่างแท้จริง คือชาวซีมในคำสอนของปฐมเมธีอย่างแท้จริงและชาวซีมในคติพจน์ของปรมาจารย์อย่างแท้จริง ก็ยังจะเข้าใจได้ดีกว่านักวิทยาศาสตร์นายทุนเพราะปฐมเมธีและปรมาจารย์ก็ได้กล่าวไว้ชัดเจนถึงการที่ระบบทุนได้พัฒนาเครื่องมือการผลิตศักดินา แต่เขาได้พัฒนาเพื่อใช้สำหรับระบบทุน แต่ฝ่ายสังคมก็นำมาใช้เพื่อสถาปนาระบบสังคมนิยม แต่ปัญหาของประเทศที่ยังไม่ได้ปลดแอกซึ่งเครื่องมือจักรกลสมัยใหม่ได้เปลี่ยนโฉมหน้าชนบทดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นความจริงที่ประจักษ์เป็นรูปธรรม และเรื่องนี้ปฐมเมธีก็ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าถึงการคลี่คลายที่จะทำให้เมืองได้ใหญ่ขึ้นโดยเครื่องมือสมัยใหม่และคนงานก็ย่อมมาจากชนบทนั่นเอง และเมื่อมีงานไม่พอคนว่างงานก็มาก ฉะนั้นปฐมเมธีจึงได้กล่าวไว้ถึงคนว่างงานประกอบเป็นกองทัพผู้ว่างงานในเมือง

ดังนั้น การศึกษาคำสอนของปฐมเมธีให้เข้าใจนั้น ผู้ศึกษาจะต้องล้างความคิดศักดินาอันเป็นความคิดที่ล้าหลังมากให้หมดไปเสียก่อน แล้วก็ล้างความคิดนายทุนให้หมดไป มิฉะนั้นแล้วก็ไม่มีความเข้าใจทางโน้มน้าวชนบทกับในเมือง

4. สำหรับประเทศไทยนั้น ได้ประมาณตัวเลขอย่างคร่าว ๆ จากสถิติเท่าที่รวบรวมได้แนบมาด้วยเพื่อขอให้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตามเป็นการแสดงว่าจนถึงปี 2506 นั้นแทรกเตอร์มีอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวน

ความรู้ทั่วไป

ฉบับที่ 2

पाल เป้ว ตา ลูกรัก

ให้ลูกประชุมกันศึกษาเรื่องต่อไปนี้ ต่อจากที่ได้ส่งฉบับที่ 1 ไปทางपाल แล้ว คำว่า “เรื่องที่ 1” ในฉบับก่อนให้แก้เป็น “ฉบับที่ 1” เพราะบางฉบับอาจมีหลายเรื่อง

1. ขอให้พิจารณาประชากรในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักรตามที่ค้นได้ดังนี้

ก. พ.ศ. 2495 พลเมืองทั่วประเทศ 20,831,000 คน พลเมืองในเขตทุก ๆ เทศบาล (คนในเมือง) 2,253,575 คน ประมาณเท่ากับร้อยละ 10.8 ของพลเมืองทั้งหมด

ข. พ.ศ. 2503 พลเมืองทั่วประเทศ 26,388,000 พลเมืองในเขตทุกเทศบาล (คนในเมือง) 3,273,865 คน ประมาณ เท่ากับร้อยละ 12.4 ของพลเมืองทั้งหมด

เพียงเท่าที่ค้นตัวเลขได้ดังกล่าวแล้วก็จะเห็นว่าคนในเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละเท่าใดและต่อจาก พ.ศ. 2503 มาถึง 2511 ซึ่งตามกิตติศัพท์ว่าทุกเทศบาลมีคนเพิ่มมากขึ้นจะเป็นไปสักเพียงไหน และอีกไม่กี่ปีจะเป็นอย่างไร

2. ปฐมเมธีกล่าวไว้ตรงกับหลักวิทยาศาสตร์ว่า ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงฉะนั้นจะพิจารณาอย่างเมตาฟิสิกส์ว่า ประชากรชนบทเคยเป็นอย่างไรก็คงเป็นอย่างนั้นไม่ได้ ท่านกล่าวอีกว่าเจ้าสมบัตินั้นพัฒนาเครื่องมือการผลิตและเทคนิคกับวิทยาศาสตร์อย่างไม่หยุดยั้งแต่พวกเขาพัฒนาไปแล้ว ในที่สุดก็ขัดแย้งกับความ

สัมพันธทางสังคม มิใช่ว่าระบบสังคมกำหนดเท่านั้นที่พัฒนาเครื่องมือและเทคนิคกับวิทยาศาสตร์ ปรากฏการณ์ก็ชัดเจนว่าแทรกเตอร์นั้นนายทุนคิดขึ้นก่อน ถ้าถือว่ามนุษย์ไม่คิดพัฒนาเครื่องมือแล้ว ป่านนี้เรายังอยู่ในระบบเครื่องมือหินขรุขระ

ใน ค.ศ. 1847-1848 นั้น เครื่องมือไอน้ำพัฒนาถึงขีดสูง และเป็นเหตุให้เมืองขยายใหญ่โต คนชนบทเข้ามาเป็นกรรมกรในเมืองมาก (ว่าง ๆ จงดูแผนที่ปารีสสมัย 1800 ว่ามีขนาดแค่ไหน ขยายในกลางศตวรรษที่ 19 แค่นั้น ปัจจุบันแค่ไหน) ต่อมาพลังไฟฟ้าได้พัฒนาทำให้ชนบทกับเมืองเปลี่ยนสภาพไป มีผู้สมนาคติวิทยาศาสตร์ของปฐมเมธิอย่างแท้จริง ท่านเอาใจใส่เรื่องไฟฟ้ามาก ท่านรู้ว่าจะอภิวัฒน์พลังการผลิตอย่างไร และเปลี่ยนโฉมหน้าชนบทกับเมืองอย่างไร

3. การกวาดล้างความคิดทุนนิยมเพื่อมีความคิดสังคมนิยมนั้นเป็นการดี แต่ถ้ากวาดความคิดทุนนิยมเพื่อมีความคิดตามการผลิตศักดินาที่ใช้เครื่องมือและเทคนิคแล้วตามระบบศักดินานั้น คือการถอยหลัง ฉะนั้นการพิจารณาสภาพชนบทและเมืองไทยในปัจจุบัน โดยอาศัยความคิดชนิดผลิตศักดินาจึงไม่ได้ดีสักจะ เพราะเครื่องมือและเทคนิคกับวิทยาศาสตร์ในการเกษตรกับอุตสาหกรรมของไทยได้พัฒนาไปตามทุนนิยมมากแล้ว ยกเว้นชนบทที่อยู่ห่างไกลทุรกันดารที่ยังคงรูปเศรษฐกิจศักดินาหรือทรางปฐมสหการ

เรื่องเครื่องมือนั้นได้กล่าวมาบ้างแล้วในฉบับก่อน บัดนี้ได้อ่านบทความของ ม.จ.สิทธิพร ปรากฏว่าไร่ข้าวโพดนั้นใช้เครื่องมือไถ นี่ก็เข้าใจได้ เพราะที่ไธนั้นเมื่อโค่นป่าก็ยังมียอดไม้ จะใช้ควายวัวไถอย่างศักดินาก็จะทำให้ไถหักวัวควายขาดหัก แม้ที่นาที่มีผู้บันทึกรู้ทำไว้ให้ว่า มีคนหัวแหลมลงทุนซื้อแทรกเตอร์เงินผ่อนไปปรับจ้างชาวนาไถนา (เรารู้มาก่อนแล้ว แต่พูดไปไม่มีใครเชื่อก็เสียเวลา เพราะบางคนอาจมีอุปาทานว่าเมืองไทยน่าหรือจะก้าวหน้าขนาดนั้น) ปาล ดา คงรู้เรื่อง ขอให้เล่าให้เป่าฟังด้วย

ส่วนไฟฟ้านั้น คงได้ยินกันว่ามีเขื่อนยันฮีและมีเขื่อนน้ำพอง ฯลฯ และกำลังทำเขื่อนกันแม่น้ำน่าน เมื่อ 2-3 วันนี้มีข่าวเรื่องเขื่อน “ผามอง” ที่โครงการแม่น้ำโขงจะสร้างกันแม่น้ำโขงระหว่างไทย-ลาว อีก 6-7 ปีจะเสร็จ ใช้เงินกู้บ้างต่างประเทศช่วยบ้าง รวม 800 ล้านบาทเหรียญ สรอ. จะได้ไฟฟ้า 6 ล้านกิโลวัตต์ ว่าเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดเขื่อนหนึ่งในโลกและยังทอดน้ำทำนาให้ที่ดิน 12 ล้านไร่

ในภาคอีสานทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง นี่ลองคิดบ้างว่าชนบทในภาคนั้นจะเปลี่ยนโฉมหน้าเหมือนดังที่ญี่ปุ่นเปลี่ยนไป และชนบทของ สรอ. เองต้องเปลี่ยนไป เพราะก่อน ๆ นั้น สรอ. ก็เป็นชนบท แต่เมื่อเครื่องมือกับไฟฟ้าเทคโนโลยีศาสตร์พัฒนาไป ชาวนิโกรในชนบทที่รับบาป ก็ต้องทิ้งชนบทเข้ามาเป็นคนในเมืองและชาวนาไทยในอนาคตจะเป็นเช่นนั้นหรือไม่ แม้ในเกาหลีใต้ ชาวนาก็ต้องประสบสภาพเช่นนั้น และยังมีบางแห่งที่มักจะไม่มีใครกล้าวิจยว่าเหตุใดชาวนาที่นั่นจึงนิ่ง ๆ อยู่ จะนึกว่าคงทำนาสมัยศักดินากระนั้นหรือ ถ้าเช่นนั้นคงไม่นิ่งอยู่ได้ ก็ต้องคิดว่าแม้รัฐบาลที่นั่นไม่ช่วยเครื่องมือแต่ตามระบบทุนนั้น พ่อค้าย่อมหัวแหลม คือหาเครื่องมือมาขายหรือมีคนซื้อเอามารับจ้างชาวนา ใถนสภาพของคนชนบทก็เปลี่ยนไป

4. สำหรับคนที่มิสมองบริสุทธิย่อมคิดได้ง่าย ๆ ว่า ไถนา 20 ไร่ ให้เสร็จใน 1 วันนั้น ถ้าใช้ควายก็ประมาณ 20-30 ตัวและใช้คน 20-30 คน แต่ใช้แทรกเตอร์เพียง 1 คันใช้คน ๆ เดียวก็ไถนา 20 ไร่เสร็จใน 1 วันได้ แรงงานคนก็ลดน้อยลงอย่างมาก ในไม่ช้าคนที่ปลดปล่อยนั้นก็ต้องเข้ามาในเมือง เพื่อหากินเป็นกรรมกรหรือมาตกค้างเป็นกองทัพผู้ว่างงานดังที่ชาวนิโกรอเมริกันเป็นอยู่ และเมืองไทยกำลังจะเป็นเช่นดังที่มีชาวอยู่บ่อย ๆ แล้วว่า คนว่างงานในนครมากและมีอันธพาล

5. คนธรรมดาสามัญย่อมรู้และได้สติว่า คนน้อยจะไปทำวงล้อมคนมากกว่าได้อย่างไร ขณะที่คนชนบทใดมีมากกว่าคนในเมืองก็ตั้งวงล้อมได้ แต่ถ้าเมืองใดประชากรเป็นตามกฎวิทยาศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น เช่น ญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อเสร็จสงครามครั้งที่สอง มีพลเมืองเพียง 2 ล้าน 5 แสนคน บัดนี้มีถึง 10 ล้านคน และเมืองอื่น ๆ ก็มีคนในเมืองเพิ่มมาก และนักประชากรศาสตร์ก็วิจัยว่าอีก 20 ปี ชาวนาญี่ปุ่นจะมีเพียงร้อยละ 5 ของพลเมืองทั้งหมด นี่สภาพจะเป็นอย่างไรกัน ไม่น้อย คิดคิดเป็นราคาเกือบ 500 ล้านบาท และต่อจากปี 2506 มาจนถึงเวลานี้ จะมีเพิ่มขึ้นอีกสักเท่าใด

ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ถ้าเครื่องทุ่นแรงมีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งกระแสไฟฟ้าที่พึงวิญว่าได้ขยายมากนั้น จะเป็นเหตุให้ชนบทได้เปลี่ยนโฉมหน้าเพียงใดและเร็วเพียงใด และเรายังจะควรใช้ความคิดศักดินาเป็นบรรทัดมาวัดสภาพชนบทของไทยได้เพียงไร

ฝรั่งเศสก็เกิดขึ้นได้บอกตัวเลขชานามาแล้วว่าลดลงอย่างรวดเร็วมาก ปฐมเมธีไม่ล้ำสมัยดอก ขอให้ศึกษาของท่านให้จริง ๆ ถึงแก่นแห่งการเป็นวิทยาศาสตร์เกิดและกวาดล้างความคิดตามการผลិតศักดินาก็จะช่วยให้เข้าใจว่าที่ท่านกล่าวในสมัยท่าน ซึ่งทุนนิยมกำลังพัฒนานั้น ชนบทกับเมืองมีความสัมพันธ์ในอัตราอย่างไร ปัญหาอยู่ที่การแก้ระบบทุนที่กำลังพัฒนา ก็ต้องรู้ว่าระบบทุนพัฒนาอย่างไร ชนบทและเมืองมีโฉมหน้าที่จะดำเนินอย่างไร

สถิติพื้นฐานของประเทศไทย*

(เท่าที่รวบรวมได้ เมื่อ 1 มกราคม 2513)

1. เขตการปกครองแบ่งออกเป็น 71 จังหวัด, 550 อำเภอและกิ่งอำเภอ, 4,983 ตำบล, 42,683 หมู่บ้าน

2. เนื้อที่ทั้งหมด 514,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 321,250,000 ไร่

เป็นเนื้อที่ป่าไม้ ทุ่งหญ้า ภูเขา	165	ล้านไร่
-----------------------------------	-----	---------

เนื้อที่หนองบึง ทะเลสาบ ถนน	87	ล้านไร่
-----------------------------	----	---------

เนื้อที่สำหรับการเกษตร	68	ล้านไร่
------------------------	----	---------

เนื้อที่ทำการเกษตร 5 ไร่ต่อเกษตรกร 1 คน (2511)

เนื้อที่ถือครอง มี 69,682,437 ไร่ (2506)

นาข้าว 40,064,000 ไร่ (2510) ผลผลิตไร่ละ 274 กก.

ข้าวโพด	4	ล้านไร่
---------	---	---------

ฝ้าย	6	แสนไร่
------	---	--------

3. พลเมืองทั้งประเทศ (2512 ค.) 34,738,000 คน

ชาย	17,402,000	คน
-----	------------	----

หญิง	17,336,000	คน
------	------------	----

* พิมพ์แจกข่าวย่อยในคราวบำเพ็ญกุศลฉลองอายุครบ 70 ปี

ของ นายปรีดี พนมยงค์

เมื่อ วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2513

ก. คร่าวเรือนทั้งสิ้น	4,616,654	(สำรวจ 2503)
ข. คร่าวเรือนเกษตร	3,410,309	(สำรวจ 2503)
ค. พลเมืองในกรุงเทพฯ ธนบุรี	2,796,760 คน	(2512 ค.)
ง. พลเมืองในเขตเทศบาล สุขาภิบาล	ทั่วราชอาณาจักร 4,000,204	(2507)
จ. จำนวนประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป	ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ 17	ล้านคน (2511 ค.)
นายจ้างชาย	36,358 คน	(สำรวจ 2503)
นายจ้างหญิง	7,238 คน	(สำรวจ 2503)
ลูกจ้างชาย	1,198,339 คน	(สำรวจ 2503)
ลูกจ้างหญิง	433,907 คน	(สำรวจ 2503)
ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว	4,084,792 คน	เป็นชาย 3,341,963 คน
หญิง	742,829 คน	
ผู้ทำงานให้ครอบครัวโดยไม่คิดค่าจ้าง	7,982,836 คน	เป็นชาย
2,512,667 คน	หญิง 5,470,169 คน	
ลูกจ้างรัฐบาล	เทศบาล 489,452 คน	เป็นชาย 423,384 คน
เป็นหญิง	66,068 คน	

4. การเป็นเจ้าของนาและเป็นผู้เช่านา

- 1) ภาคกลางชาวนาเป็นเจ้าของนาเองร้อยละ 44 เป็นผู้เช่านาร้อยละ 56
- 2) ภาคอีสานชาวนาเป็นเจ้าของนาเองร้อยละ 90 เป็นผู้เช่านาร้อยละ 10
- 3) ภาคเหนือชาวนาเป็นเจ้าของนาเองร้อยละ 76 เป็นผู้เช่านาร้อยละ 24
- 4) ภาคใต้ชาวนาเป็นเจ้าของนาเองร้อยละ 85 เป็นผู้เช่านาร้อยละ 15

5. สหกรณ์

สหกรณ์ที่ดิน 530 สมาคม

6. สมาคมและกลุ่มชาวนา

กลุ่มชาวนามี 3,845 กลุ่ม
สมาคมชลประทานราษฎร์ 184 สมาคม

7. ชลประทาน

- 1) เนื้อที่ชลประทานทั้งหมด 10,977,000 ไร่ (2508)
- 2) เนื้อที่ได้รับชลประทานแล้ว 10,677,000 ไร่ (2508)

8. ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของชาติ

ก. พืชผล			
ข้าว	10,772,097	เมตริกตัน (2512 ค.)	
ยาง	258,800	เมตริกตัน	
ข้าวโพด	1,500,000	เมตริกตัน	
มันสำปะหลัง	2,200,000	เมตริกตัน	
อ้อย	5,682,000	เมตริกตัน	
มะพร้าว	1,250,000	เมตริกตัน	
ข. สัตว์น้ำ			
สัตว์น้ำเค็ม	1,270.8	เมตริกตัน (2512 ค.)	
สัตว์น้ำจืด	92.0	เมตริกตัน	
ค. สัตว์บกและสัตว์ปีก (2510)			
ช้าง	11,504	ตัว	
ม้า	181,366	ตัว	
โค	5,177,661	ตัว	
กระบือ	7,060,868	ตัว	
ล่อ	449	ตัว	
ลา	154	ตัว	
แกะ	39,651	ตัว	
แพะ	14,281	ตัว	

สุกร	4,143,068	ตัว
ไก่	35,101,158	ตัว
เป็ด	10,487,772	ตัว
ง. ผลิตภัณฑ์ป่าไม้ (2512 c.)		
ไม้สัก	300,000	ลูกบาศก์เมตร
ไม้ยาง	434,000	ลูกบาศก์เมตร
ไม้เบญจพรรณ	1,721,000	ลูกบาศก์เมตร
จ. ผลิตภัณฑ์แร่ (2512)		
ดีบุก	28,931	เมตริกตัน
สินแร่ตะกั่ว	4,230	เมตริกตัน
เหล็ก	477,393	เมตริกตัน
ยิปซัม	92,033	เมตริกตัน
หินปูน (marl)	1,533,939	เมตริกตัน
ฉ. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2512)		
ซีเมนต์	2,403,485.4	เมตริกตัน
กระสอบ	44,893,638	ใบ
น้ำตาล	318,119.6	เมตริกตัน
กระดาษ	29,101.20	เมตริกตัน
ยาสูบ	14,418.7	เมตริกตัน
น้ำมัน	3,607,112.7	พันลิตร
ช. การหักดกกรรม		
การก่อสร้าง	6,060.7	ล้านบาท (2510)
การคมนาคม	7,081.5	ล้านบาท
การค้า	21,274.8	ล้านบาท
การธนาคาร, ประกันภัย, อสังหาริมทรัพย์		
รวม	4,134.6	ล้านบาท

9. รายได้ส่วนรวม (2510)

ก. ผลิตภัณฑ์ส่วนรวมของชาติคิดเป็นเงิน 105,633.7 ล้านบาท ส่วน

เฉลี่ยต่อพลเมือง 1 คน 3,088.3 บาท

ข. หักภาษีทางอ้อม และการบริโภคต้นทุนของผลิตภัณฑ์ 19,207.2
ล้านบาทออกแล้ว คงเป็นรายได้ส่วนรวมของชาติ 86,426.5 ล้าน
บาท ส่วนเฉลี่ยพลเมือง 1 คน 2,464.2 คน

10. รายได้ของครอบครัว (สำรวจปี 2506)

ชั้นของรายได้ ร้อยละ	ทั่วประเทศ ร้อยละ	พระนครธนบุรี ร้อยละ
ต่ำกว่าปีละ 3,000	48.4	4.8
3,000 - 6,000	20.8	15.0
6,000 - 12,000	19.5	31.7
12,000 - 18,000	5.7	17.4
18,000 - 24,000	2.4	10.3
24,000 - 30,000	1.0	5.5
30,000 - 36,000	0.7	4.0
36,000 - 48,000	0.6	3.8
48,000 - 60,000	0.3	2.2
60,000 ขึ้นไป	0.6	5.3

11. รายจ่ายของครอบครัว (สำรวจ 2505)

ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ ธนบุรี

	ร้อยละ
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	100.0
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	44.9
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม	8.9
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเคหสถาน	7.6
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับไฟฟ้า, เชื้อเพลิง, น้ำประปา	8.6
ค่าใช้จ่ายการตรวจรักษาพยาบาล ค่ายา	6.7
	103

ค่าใช้จ่ายเดินทางบริการขนส่ง	6.4
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาสูบและเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์	4.6
เบ็ดเตล็ด	12.3

12. การออมทรัพย์

ก. ธนาคารออมสิน (2511)		
1) จำนวนบัญชีเงินฝาก	4,722,560	ราย
2) ยอดเงินฝาก		
เงินฝากระหว่างงวด	4,997,369	พันบาท
เงินถอนระหว่างงวด	4,560,492	บาท
เงินฝากเหลือเมื่อสิ้นงวด	3,534,163	พันบาท
เงินฝากคงเหลือต่อประชากร 1 คน	105	บาท
ข. ธนาคารพาณิชย์		
1) จำนวนธนาคารและสาขา (2512)		
ธนาคารภายในประเทศ	16	ธนาคาร
ต่างประเทศ	13	ธนาคาร
จำนวนธนาคารและสาขา		
เฉพาะภายในประเทศ	406	แห่ง
2) ยอดเงินฝาก	28,224.3	ล้านบาท
ค. พันธบัตรรัฐบาล (กฎค. 2512)	14,579.6	ล้านบาท
ตั๋วเงินคลัง (กฎค. 2512)	1,000	ล้านบาท
ง. ประกันภัย (2510)		
1) จำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิต	244,795	ราย
ทุนประกัน	5,171,910,100	บาท
เงินสำรองประกันชีวิต	579,876.000	บาท
2) ประกันภัยอื่น ๆ เบี้ยประกันปี 2510		
ได้รับทั้งสิ้น	160,253,900	บาท
จ. การซื้อขายทองคำและอัญมณี		
ราคานำเข้าประเทศเฉพาะส่วนที่ถูกติดตาม กม.		

	ทองแท่ง	เครื่องประดับ
2510	145 บาท	35 ล้านบาท
2511	179 บาท	47 ล้านบาท

13. ภาษีเงินได้ (2511)

ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล	979	ล้านบาท
ภาษีเงินได้บริษัท	776	ล้านบาท
ยอดรายได้จากภาษี	15,405	ล้านบาท

14. ศาสนา

จำนวนผู้ถือศาสนา (2505)	ร้อยละ
พุทธ	93.6
อิสลาม	3.9
คริสต์	0.6
อื่น ๆ	1.7
จำนวนภิกษุ พุทธ	151,560 รูป
สามเณร พุทธ	85,260 รูป

15. นักเรียนนักศึกษา

	(2508)	(2510)	(2511)
อนุบาล	69,233	66,199	
ประถม	4,630,122	5,007,093	
มัธยม	316,238	358,221	
รวมนักเรียน	5,025,583	5,431,513	5.9 ล้าน

นักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 34,781 คน

จดหมายถึงลูกปาล
ขณะพำนักอยู่ในประเทศจีน

วันที่ 25 กรกฎาคม 2511

Handwritten: Handwritten

พ่อเขียนจดหมายมายังลูกโดยทง ขอให้ลูกรีบรู้ไว้นะเดี๋ยว อย่าเพิ่งบอกแม่ว่าพ่อจะแจ้ง
ไปว่าถึงเวลาแล้วที่จะบอกแม่ว่า พ่อค้าพ่อขายแล้ว พ่อขายยาสูบไปนานเกินสมควร ไม่ใช่ว่าจากพ่อโดยทง
จึงนำจดหมายนี้ไปให้แม่อ่าน เพราะพ่อสงสารแม่ว่าถ้าได้อ่านเร็วไปแม่ก็จะวิตกกังวลหาใหม่ไม่สบาย

ผู้รับทราบว่าพ้อมีอายุย่างเข้า 69 ปีแล้ว สุขภาพของพ้อมีเสื่อมลงจึงไม่แน่ว่าจึงจารของพระคัมภีร์
เมื่อใด ถ้าหากแบบถาวรยากขึ้นการใด ขอให้ลูกดูแลเอาใจใส่ในสุขภาพของแม่ อย่าให้แม่ทรมานทุกขมรณ
ว่าถาวรและวิธีใดบนเตียงนอน ขอให้พระคัมภีร์ของแม่ให้ในสุขภาพสมบูรณ์และปลอดภัยกับนิมิตถาวร

ทุกวันนี้ก็ตอบผู้สื่อข่าวว่าทั้งแก๊งเป็นรุ่นหนุ่มใกล้จะทหิศบดเสียสละเพื่อรับใช้ชาติและราษฎรไทยให้ได้

มีเอกราชสมบูรณ์และมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตไทยและบรรทัดฐานประเพณี 6 ประการตามที่คณะราษฎรได้ประกาศ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นั้นแล้ว แม้ที่จะเข้าสู่สมัยประชาธิปไตยก็อาจมีข้อขัดแย้งกับคณะราษฎรไทยทั้ง กล่าวแล้วก็มีได้เหมือนกันไปคือยังมีความเห็นแย้งอยู่เสมอซึ่งจะต้องคอยศึกษาอย่างทุกประการโดยมีผู้นำตามความคิด และราษฎรไทย ไม่ว่าผู้ใดก็ตามนี้จะทำให้ไทยยังไร้อิทธิพลหรือไร้อำนาจไม่ได้จนการแยกยอมแก่สหภาพโซเวียตได้โดยอัตโนมัติ การรู้จักใจให้ทำการเสื่อมเสียต่อชาติและราษฎรไทย พอพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ชนพลเมืองได้เกิดความ หลงผิด แต่เมื่อไม่สามารถทำได้ก็คิดที่จะระดมทุนโดยยืมคนเคียดหาการช่วยของพวกที่ยอมทรยศลงใจ แต่ ก็ไม่ทำให้กำลังใจของพวกอันไม่เทวกับชนเผ่าจีนอีก แต่การเข้มแข็งขึ้นนั้นก็ขึ้นสู่สภาของใจ พอพยายาม บังคับให้โรคแทรกใจคนนั้นและโรคอย่างอื่นและโรคซ้ำใน แต่ไม่รู้ว่าวันที่ไหนจะโรคใจโรคต่างๆที่รบกวนนั้นจะโรค

หวังว่าลูกคงโอบกอดที่ท้องของแม่และจะคอยเอาใจใส่ช่วยเหลือแม่ตามที่พ่อขอจริง และขอให้ลูกพยายาม

ที่ความบริสุทธิ์ของห้องซึ่งถูกพวกโจรความเบาะแสรุมได้ทำแก๊ง และถ้าสิ้นเพื่อนแล้วจะมีใครทำลายความบริสุทธิ์
ที่ยังมีชีวิตและราษฎรไทยแล้วอีกขอให้ลูกช่วยต่อสู้ให้พวกคนไทยไม่ต้องไว้วางใจใครทั้งสิ้น สิ่งที่เรากำลังจะทำ
จนมาถึงก็คือชีวิตและราษฎรไทย

L
070007478 / 946

จดหมายถึงลูก

นาง กุญชร

พ่อฉันมีลูกที่เอาตามพ่อของลูกได้พี่เจมาคนเดียว พ่อ
 ได้เอาลูกเต๋อเล็กตามมารวมทั้งมีลูกมาพลว อันแม่มี
 ที่ท้องนั้นเองที่ไม่เพราะท้องที่พี่เลี้ยงพักที่นั่นมีลูกในท้อง
 เมื่อฉันมีลูกหลังพักที่นั่นที่พ่อฉันมี ลูกคนที่สองนั้น
 มองว่าไม่พอเรื่องพ่อของลูกสาวลูก เขาเอาไปแม่มีลูกในท้อง
 เป็นบุตรอันตามกบหมันของแม่ที่ไม่หมันพ่อของลูก พ่อ
 เห็นว่าลูกได้เล็กแล้วลูกพี่เลี้ยงที่ลูกของพ่อได้อันของพ่อ
 ของพี่เลี้ยงมารวม ซึ่งได้มาไว้ที่นั่นอันนั้นเป็นของแม่มา
 คนนั้นเพื่อจะให้พี่เลี้ยงของลูกได้พี่เลี้ยงได้ไว้
 พ่อฉันได้เห็นลูกได้ไว้พี่เลี้ยงได้ไว้ ซึ่งไม่จัด
 ได้ไว้กับพ่อของลูกสาวลูก

เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น. ๑๖/๐๕/๖๕
 ๑. นายสมชาย ๑๖/๐๕/๖๕
 ๒. นายสมชาย ๑๖/๐๕/๖๕

ចំណុចទី៣៖ ចំណែកនៃការអប់រំ, វេទនា

ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ

2410-

35 14.0.162723

๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๔

ป๋อ ลูกรัก

พ่อคิดถึงลูกมาก ท้องอืดการรักษาท้องไส้ที่ลูกทำพิษอยู่ ป๋อเคยมี
กับมารักเขาทวดและเจ้าลอร์ดทวดทวดนี่ ด้วยข้อนี้ให้มารักพ่อของลูก
ลูกละใจรักทวดบ้าง

ยังมีอีกที่ลูกไม่ชอบมารักพ่อของพ่อ แต่ให้พ่อฝาก
มารักกับพ่อของทวดทวดให้พ่อของมารักพ่อได้ ๑๕๐๐ ฟันขึ้น
มาพ่อก็มี ข้อนี้แหละไม่พอใจในไม่รัก

ใจพ่อที่ พ่อของพ่อทวดให้มารักพ่อของลูกได้รัก
ลง ทวดกับพ่อ/มารักพ่อของพ่อ ใจพ่อกัน

ด้วยความรักของพ่อ
พ่อ

จดหมายถึงลูกชาย ฉบับสุดท้ายก่อนถึงแก่กรรมไม่ถึงเดือน

8 เมษายน 2526

คุชปรีดา ลูกรัก

ก่อนอื่นขอขอบใจลูกที่ได้จัดการรับ Far Eastern Economic Review ให้พ่อแล้ว ขอให้ลูกส่งบิดมายังพ่อด้วย

งานฆ่าเพื่อคุณสรวันคล้ายวันเกิดของพ่อปีนี้ที่วัดพนมยงค์นั้น พ่อขอให้ลูกและคุชฎีเป็นตัวแทนพ่อตามความในสำเนาจดหมายของพ่อถึงคุชฎีที่แนบมากับจดหมายฉบับถึงลูกด้วย พ่อเห็นว่าลูกคงจะช่วยเป็นตัวแทนของพ่อได้ เพราะกำหนดวันทำบุญนั้นพ่อได้เลื่อนวันมาเป็นวันอาทิตย์ที่ 8 พฤษภาคม ซึ่งเมื่อลูกทำบุญที่วัดพนมยงค์แล้วก็ยังมีเวลาที่จะเดินทางมาปารีสได้ทันวันที่ 11 พฤษภาคม ที่ปารีส

ฉันจดหมายรักคุณ: ๗๒ ปี มาแล้ว, พ่อ, 1๕/๕/๘๖

พ่อ

จดหมายฉบับสุดท้าย ก่อนถึงแก่กรรมไม่ถึง 1 เดือน

6 เมษายน 2526

คุณ ลูกรัก

งานฆ่าเพื่อคุณลวันคล้ายวันเกิดของพ่อปีนี้ พ่อเห็นว่าวันที่ 11 พฤษภาคมนี้ตรงกับวันพุธ จึงไม่สะดวกแก่ญาติมิตรที่มีศรัทธาไปร่วมทำบุญ ณ วัดพนมยงค์ พ่อจึงขอเลื่อนกำหนดทำบุญเป็นวันอาทิตย์ที่ 8 พฤษภาคม 2526 และถ้าคุณปรีดาจะเดินทางมาปารีส เพื่อร่วมฉลองที่ปารีสก็จะได้มีเวลาพ่อที่จะไปช่วยงานที่วัดพนมยงค์ได้ก่อนที่จะออกเดินทาง

โดยที่คุณปรีดาเป็นลูกชายที่ยังเหลืออยู่ พ่อจึงได้ขอให้คุณปรีดากับลูกเป็นตัวแทนพ่อในงานฆ่าเพื่อคุณลวันคล้ายวันเกิด แต่พ่อต้องขอให้ลูกเป็นตัวแทนในการติดต่อกับญาติมิตรในบวชในประเทศไทย และเตรียมกิจการไว้ให้พร้อมก่อนที่คุณปรีดาจะเดินทางมาซึ่งกรุงเพทาคัย พ่อจึงส่งเช็คจำนวนเงิน 10,000 บาท มาให้ลูกพร้อมจดหมายนี้เพื่อใช้จ่ายความรายการดังต่อไปนี้

1. เงินถวายวัด 3,000 บาท
2. เงินปัจจัยถวายพระองค์ละ 100 บาท รวม 24 องค์ เป็นเงิน 2,400 บาท
3. ค่าของถวายพระ 2,000 บาท
4. ค่าดอกไม้ ธูปเทียน 100 บาท
5. ค่าอาหารมอบริชา 2,000 บาท (บอกริชาว่าให้ทำปริมาณน้อยกว่าปกติก็ได้เพราะมีคนมาน้อย)

6. ค่ารองเผื่อเหลือเผื่อขาด 500 บาท
- รวมทั้งสิ้น 10,000 บาท

พร้อมจดหมายฉบับนี้ พ่อได้ทำกำหนดการเพื่อขอให้ลูกบรรจุของจั่วหน้าถึงญาติมิตรตามข้อเขียนบนหัวรายการนั้น นอกนั้นให้ลูกส่งให้แก่ทางคนตามสมควร

อนึ่ง พ่อได้ส่งจดหมายถึงริชา สมจิต อาชีน เคบีย มาในซองจดหมายนี้ ขอให้ลูกอ่านดูและรู้สึกชื่นชมรักของพ่อไปให้ ขอให้ลูกติดต่อกับผู้รับเหล่านั้นซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือลูก ขอให้ลูกเรียนนำอันหาและนำคนอื่นๆทราบด้วย

ถึงลูกชายรักและคิดถึงพ่อมาก ลูก รัก พ่อ
จ.ช.

ม.ค. ให้ลูกหาของใส่จ.ม.ของพ่อส่งถึงพี่, ธีธ, สมจิต, เคบีย, ทวี พ่อ
เหมือนจดหมายบอกมีจดหมายลูกอีกให้ แล้วให้ส่งให้พี่ริชา, จ.ร. หรือพี่
ทักไปบอกพ่อก็ได้

จ. ได้ไปบอกแม่ให้ลูกเก็บเงินไปส่งพ่อด้วย

ภายหลังการอภิวัฒน์ 24 มิถุนายน 2475

2. අනුමත වූ ප්‍රකාශන පිළිබඳව

[illegible]

จดหมายปริตีจากกรุงปักกิ่ง ถึงพูนสุข
ณ กรุงปารีส เมื่อเดือนสิงหาคม 1953

1st August 1953

my darling

Our friends have generously favoured your intended proposal. The Chinese minister will arrange for you to travel by plane from Stockholm to Peking via Moscow free of charge

I wish you bring our daughter with you.

With my best love

J.B.

โทรเลขถึงพูนสุข
ในโอกาสวันแต่งงานครบ 39 ปี

SP208 CX628 L1965 BX20

CANTON 26 15 1544 5/15-10-30

PHOONSUK BANOMYONG 11 EMILE DUBOIS PARIS

ON OCCASION OUR 39TH WEDDING I SEND YOU MUCH LOVE AND
BEST WISHES FOR YOUR GOOD HEALTH AND HAPPINESS PRIDE

จดหมายถึงพูนสุข

ในโอกาสวันแต่งงานครบ 39 ปี

วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๐

พูนสุข น้องรัก

พี่ไปหาลดนมกันนี้ได้นะจ๊ะ

จะได้กินนมแม่เหมือนที่หนูอื่นทำ

เมื่อวันนี้อะไรก็คิดไปถึง พี่

มีดามอดกึ่งน้องมาก ดัดแปลงตามดั่งของน้อง

ที่ดัดแปลงกันพี่มาเมื่อก่อนพี่มีได้น้องมี

ดามมรกตพี่มีดามมรกตพี่มีดามมรกตพี่มีดามมรกต

น้องดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

ซึ่งมีดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

ผลกแม่ของพี่ได้ดัดแปลงดัดแปลง

น้องมาก ดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

มีดามมรกตพี่มีดามมรกตพี่มีดามมรกต

น้องมีดามมรกตพี่มีดามมรกต

ดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

มาเพื่อมีดามมรกตพี่มีดามมรกต

ดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

ดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

ดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลง

พี่

โทรเลขถึงพูนสุข
ในโอกาสวันแต่งงานครบ 40 ปี

SP471 CX0623 :1317 B1031

CANTON 29 15 1556

LT PHOONSUK BANOMYONG 11 EMILE DUBOIS PARIS

ON OCCASION FORTIETH ANNIVERSARY OF OUR WEDDING

I SEND YOU MUCH LOVE AND BEST WISHES FOR YOUR HAPPINESS
AND LONG LIVE PRIDI

COL 11

จดหมายถึงพูนสุข ในโอกาสวันแต่งงานครบ 40 ปี

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

พูนสุข น้องรัก

วันนี้เป็นวันต้นเดือนพฤศจิกายนถึงใจ
จดหมายฉบับนี้เพื่อส่งมาถึงน้องไว้รำลึกว่าวันที่
๑๖ พฤศจิกายนนี้พี่กับพี่ชายทั้งสองได้สมรสของรา
บรรทมครบ ๔๐ ปี

ตลอดเวลาที่ผ่านมาน้องได้มีมรส
เมฆบรรเทาที่ได้อิ่มพร้อมด้วยอดทนอดกลั้น
เลี้ยงสัตว์: ทานเองเพื่อพี่ และเพื่อภรรยาไทย
เมื่อพี่ได้มีน้องไว้ตามความจำเป็นของเวลา
ตามคุณธรรมของสตรีที่น้องรัก แต่พี่ได้
วันหนึ่งในบททดสอบตามดีของน้องก็จะช่วย
ปรากฏขึ้นแก่ผองลูกสาวไทย

พี่รักน้องที่อดทนอดกลั้นน้องมี
ตามอง มีภรรยาที่รักพี่ พี่รัก
ภรรยาที่รักน้อง พี่รักดีดีเสนา
ที่เรามาเกิดเพื่อภรรยาไทย และผองคนหมู่มาก
ผู้ทาสักไว้แต่คงมีเหตุผลในวิสัยที่น้องรัก
พี่ พี่ขอขอบคุณใจดี

ด้วยดีความรักและดีใจน้องรัก

พี่ชาย

จดหมายถึงพูนศุข ในโอกาสวันแต่งงานครบ 41 ปี

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒

พูนศุข หวังรัก

อันที่เมื่อนานเริ่มต้นเดือนพฤศจิกายน
ซึ่งได้เฝ้าทอดหมายนี้ส่งมาคือบนหลังของน้อง
คงจะพี่น้องไม่ช้ากว่าวันที่ ๑๖ อันเมื่อนั้นที่เรา
ແຕ່ງกันกันมาครบ ๔๑ ปี พี่มีไข้เพราะลึกลับ
ถึงอันนั้นตามพี่ก็ทราบแต่พี่ นกกระลือก็ถึงดง
ตามดั่งจวบห้วง ที่ได้ชื่อสัตว์ต่อพี่ทั้งใน
ทรงกันที่เราได้ร่วมรักมาช้านานแล้วในตาม
เมื่อนั้นสองหัวใจและดวงมดรัก หันตบใจพลอย
ไว้ดื่มด่ำเมื่อดำกให้ลือจากสัตว์ร่มเงาพี่ แต่
ห้วงมิได้ลืมดั่งดาบี่หุดตามรักและตามเห็นใจ
พิศคลอมา ห้วงมีเพียงแต่เป็นภรรยาที่ดี
เท่านั้นแต่เป็นเพื่อนที่ดีที่สัตย์ของพี่ พี่ขอ
สวัสดีความดีจวบห้วงโดยดั่งสัตว์ต่อพี่ทั้งใน
อันดั่งมาสืบสละที่เราได้ร่วมรักมาช้านานแล้วในตาม
ช้านานของมหิตลึกลับนั้นห้วงมีราดจากวิเศษและ
มีดั่งแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ที่ส่อง และหวังให้เรา
ไว้ดั่งร่วมรักมาครบ ๔๑ ปีแล้ว
ดั่งดั่งว่าสละดีดั่งดั่งดั่ง
มรณ

